

ISSN 0374-9438

MYKOLOGICKÝ SBORNÍK

ČASOPIS
ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH
HOUBAŘŮ

INTERNATIONAL
MYCOLOGICAL INSTITUTE
LIBRARY

-2 JUN 1994

CAB INTERNATIONAL

00076292

Sešit 1

duben

1994

LXXI

Časopis založen
v r. 1919

Obsah sešitu 1/1994

a) Články úvodní. Str. 1–9.

Jiří Hlaváček: Přehled našich hub hřibotvarých — Boletales [24] — Poznámky k *B. calopus* a ke skupině *Calopodes*. Sekce *Boletus* Singer, pravé hříby. Hřib obecný — *B. edulis* Bulliard, *B. edulis* Bull. subsp. *clavipes* (Peck) Singer (1967), *B. edulis* Bull. subsp. *slovenicus*, *B. edulis* Bull. subsp. *betulicolus* (Vasilkov).

b) Výzkum a pozorování hub u nás rostoucích. Str. 10–26.

Miroslav Smotlacha: Smrže — houby jara. Jiří Hlaváček: Pozoruhodné smrže pražského okolí I. Smrž vysoký — *Morchella elata* Pers. Fr. Svatoopluk Šebek: Muchomůrka hnědojezáta — *Amanita brunneoconulus* Bas et Gröger. Cyril Kosina: *Lactarius fascians* Fries. Kvetoslav Jašek: K přehledu našich hřibotvarých J. Hlaváčka (poznámky). Herbert Tichý: Pečárka necudná, *Ag. impudicus* (Rea) Pil. v r. 1993 i na Lounsku? Vratislav Bícha: Běločechratka hořká — *Leucopaxillus gentrineus* (Quél.) Kotl. v jižních Čechách. Josef Houda: Mykotrofní albinismus kruštiku široolistého (*Epipactis helleborine* (L.) Grantz). Kvetoslav Jašek: Errata ad *A. caesarea* (Scop. Fr.) Grey. Tomáš Kukulka: Některé vzácné druhy chorošů — oranžovník vláknitý — *Pycnoporellus fulgens* (Fr.) Donk. Josef Hrnčíř: *Phallus duplicatus* Bosc. a *Anthurus archeri* (Berk.) E. Fischer na Valašsku.

c) Houby a jejich využití. Str. 27–29.

Zdeněk Kluzák: K souběžim o nejcitlivější houby v kyselých nálezech. Ing. A. Funfál: Není houba jako houba. Předpisy z Otrokovic (M. Kovář).

d) Houby škodlivé. Str. 29.

Zdravotní potíže po bedle červenající (L. Havelík). Z dopisu čtenářky.

e) Různé. Str. 30–45.

Svatoopluk Šebek: Houbařský motiv také v italské heraldice? Ing. V. Bazika, CSc.: Hříby rostou na náměstí nejen ve Stachách. L. Havelík: Slizivka tlustonohá (*Hebeloma edurum* Metr.). Říjen v Lučeneckém parku (K. Jašek). Květnatec Archerův v Havlíčkově Brodě (J. Pejchal). M. Šimek: Příspěvek k poznání mykoflory SPR Hrabanovská Černava. RUBRIKA ZAJÍMAVOSTÍ. Str. 36. Něco z Otrokovic a další drobné zprávy. Žertík přírody (L. Havelík). R. Princ: Psi v lese. Podzimní výstava hub 1993 v Praze očima žáků ze základní školy v Praze 5 (Ing. Švecová). Houby, radost, zdraví, potěšení (E. Němec). Příběh z přírody (V. Grmelová). Jak jsem poznal ryzec pepřný (J. Jetelina). R. Princ: Vzpomínáme na rok 1993.

f) Zprávy organizační. Str. 45–48.

Z Ratiškovice (V. Koplík). Zpráva z Havlíčkova Brodu (J. Pejchal). Houboví nadšenci (Jiří Hemerle). Plán činnosti HS Žatec (Ing. Pavel Dombaj).

Inzerce.

Contents of Nr. 1/1994. Leading and mycological articles — p. 1–26. J. Hlaváček: A survey of our Boletales (24th cont.) — Notes on *Boletus calopus* and on the group *Calopodes*. The section *Boletus* Singer (true Bolets). *Boletus edulis* Bull., *B. edulis* Bull. subsp. *clavipes* (Peck) Sing., *B. edulis* Bull. subsp. *slovenicus*, *B. edulis* Bull. subsp. *betulicolus*. M. Smotlacha: Morels, mushrooms of the springtime. J. Hlaváček: Peculiar morels of the Prague surroundings (I.) — *Morchella elata* Pers.: Fries. S. Šebek: *Amanita brunneoconulus* Bas et Groeger. C. Kosina: *Lactarius fascians* Fries. K. Jašek: Comments to J. Hlaváček's Survey of Boletales. H. Tichý: *Agaricus impudicus* (Rea) Pilát during 1993 also in the Louny region? V. Bícha: *Leucopaxillus gentianus* (Quél.) Kotl. in South Bohemia. J. Houda: A mycotrophic albinism of *Epipactis helleborine* (L.) Grantz. K. Jašek: Errata ad *Amanita caesarea* (Scop.: Fr.) Gray. T. Kukulka: Some rare polyporal species — *Pycnoporellus fulgens* (Fr.) Donk. J. Hrnčíř: *Phallus duplicatus* Bosc. and *Anthurus archeri* (Berk.) E. Fischer in the Valachian region. Practical mycology articles — p. 27–48. Indigestion case after eating *Lepiota rhacodes* (L. Havelík). S. Šebek: A mushroom motif also in the Italian heraldry? Reports and notes from ČMS members, circles, clubs etc.

Inhalt — Nr. 1/1994. Leit- und mykologische Artikel — S. 1–26. J. Hlaváček: Eine Übersicht unserer Boletales (24) — Bemerkungen zum *Boletus calopus* und zu der ganzen Gruppe *Calopodes*. Die Sektion *Boletus* Singer (echte Steinpilze). *Boletus edulis* Bull., *B. edulis* Bull. subsp. *clavipes* (Peck) Sing., *B. edulis* Bull. subsp. *slovenicus*, *B. edulis* Bull. subsp. *betulicolus*. M. Smotlacha: Die Morcheln, Pilze des Frühlings. J. Hlaváček: Merkwürdige Morcheln der Prager Umgebung (I) — *Morchella elata* Pers.: Fries. S. Šebek: *Amanita brunneoconulus* Bas et Groeger. C. Kosina: *Lactarius fascians*

Obrázek na 1. straně obálky:

Smrž pražský — *Morchella pragensis* Smotlacha. Nalezl a fotografoval v Kinského zahradě v Praze dr. J. Hlaváček.

ODBORNÝ LIST Č. MYKOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI

Redigují: RNDr. Jiří Hlaváček a inž. Miroslav Smotlacha. Členové redakce: inž. A. Švecová a inž. C. Kosina.

a) ČLÁNKY ÚVODNÍ

Jiří Hlaváček

Přehled našich hub hříbotvarých — Boletales (24)

Poznámky k *Boletus calopus* Fries a k celé skupině *Calopodes*

Skupina *Calopodes* je obtížná jak co do vymezení jednotlivých druhů, tak i co do jejich pojmenování. Není tomu ani tak dávno, co se jméno kříšť *Boletus pachypus* Fr. objevovalo v každé populární práci o houbách i v atlasech hub. Vlivem analýz Konrádových (1927) a později i francouzských mykologů zmizelo toto pojmenování kříšť v jeho synonymice a prosadilo se staronové pojmenování *Boletus calopus*. Pro zástupce této skupiny se vyrobila celá plejáda pojmenování: *Boletus albidus*, *albus*, *amarus*, *candicans*, *eupachypus*, *olivaceus*, *radicans*, *suspectus*, *terreus*, *vitellinus* a další. Přitom, alespoň u nás, byly celkem jasně vymezené a dobře známé dva druhy — *Boletus suspectus* Krombholz s. Smotlacha (= *radicans* Pers. s. Kallenbach) a vlastní kříšť *Bol. calopus* Fr. Potíž byla v tom, že se vyskytovaly nálezy hříbů z této skupiny, které nezapadaly úplně do koncepce ani jednoho z nich. Existuje totiž řada jedinců, vzájemně se lišících jen málo, a vytvářejících příbuzenský řetěz, jak na to upozorňoval prof. Smotlacha již před válkou a J. Blum v době nedávno minulé. Znaky, jimiž se jednotliví členové řady vzájemně odlišují, jsou v našem případě: **pigmentace klobouku** od bílé až po šedě olivovou, **pigmentace třeně** od citrónově žluté až po karmínovou červeně, **chuť dužniny** od zcela sladké až po palčivě hořkou a **amylonová reakce dužniny** od zcela negativní až po výrazně pozitivní (šedomdouřou). Přitom se mohou vytvořit nejrůznější znakové kombinace nejenom vlivem podmínek prostředí a biologických faktorů variability, ale zřejmě i vegetativní hybridizací cestou anastomóz mezi spolu rostoucími mycelii spojenou s výměnou částí genomu (souboru genů). Přesto však se určité znakové kombinace spolu vyskytují nejfrekventovaněji a mohou tak představovat určité, stabilnější znakové soubory, představující, dejme tomu „malé“ druhy, hodnotíme-li soubory vedle sebe stojící, nebo „větší“ druhy, hodnotíme-li soubory od sebe vzdálenější. Tyto znakové soubory lze v našem případě charakterizovat: 1. Klobouk bělavý, světlý, málo pigmentovaný, třeně citrónově žlutý bez červeně, dužnina sladká, amylonová reakce (AR) negativní (*B. albidus*) 2. Klob. více pigmentovaný, šedožlutý až šedookrový, třeně žlutý bez červeně, dužnina slabě až silněji hořká, AR negativní (*B. radicans*) 3. Klob. více pigmentovaný, okrový až olivově okrový, třeně žlutý s $\pm$ širokým červeným pásem, dužnina hořce trpká, AR slabě pozitivní (*B. pachypus*) 4. Klob. silně pigmentovaný, až tmavě olivově šedý, třeně s výrazně červenou zónou, či celý červený, dužnina hořce palčivá, AR silně pozitivní (*B. calopus*)

* * *

Sekce *Boletus* Singer, bělohříby, pravé hříby

Syn.: *Edules* Fries (1838)

Dužnina je bílá nebo bělavá, neměnlivá, mírná, houbové vůně; houbové reakce je negativní. Rourky a jejich póry jsou zprvu bílé, v dospělosti žlutavé až olivově zelené. Třeně je brchatý, kyjovitý nebo tlustě válcovitý, nekořenující, obvykle síťkovaný.

Boletus edulis Bulliard: Fries, hřib obecný

Syn.: *Boletus edulis* Bulliard (1781), Fries (1821), non Smotlacha (1911) nec Velenovský (1922), *Leccinum edule* (Bull.) S. F. Gray (1821), *Tubiporus edulis* (Bull.) Karsten (1881), *Dictyopus edulis* (Bull.) Quélet (1886), *Boletus edulis* (Bull.) subsp. *bulbosus* (Schaeff.) Pilát (1952) *Boletus bulbosus* Schaeffer (1770), F. Smotlacha (1911), J. Velenovský (1922), *Suillus bulbosus* (Schaeff.) O. Kuntze (1898) *Boletus esculentus* (Caesalpini) Pers. ex Persoon (1825), Persoon (1796)

Icones: J. Ch. Schaeffer, *Fungorum* t. 134 (1763), P. Bulliard, *Herbier*, t. 494 (1781), Hussey T. J., *Illustrations* I., t. 81, 1847, Bezděk J., *Atlas hub*, 1908, (B. *bulbosus*), Kavina K., Zejbrlík O., *Atlas*, 1926, t. VI, f. 1., Smotlacha F., Vejrych R., *Padesát druhů*, 1944, fig. 1., Smotlacha F., *Atlas*, 1947, p. 96, Michael, Hennig B., *Handbuch* I., 1958, t. 153, Pilát A., Dermek A., *Hřibovitě*, 1974, t. 39, Phillips R., *Kosmosbuch*, 1982, p. 193, Engel H. a kol., *Dickröhrlinge*, 1983, t. 5., Alessio C. L., *Boletus*, 1985, t. 8., Cetto B., *Pilze* I, 1987, no 262, Hagara L., *Atlas hub*, 1993, no 35.

Plodnice střední až velké, s kloboukem bělavým, světle až tmavohnědým, s třeněm kyjovitým, relativně světlým, s bělavou sítkou. V jehličnatých lesích.

Klobouk až 30 cm v průměru, zprvu skoro polokulovitý, pak sklenutý až poduškovitě rozložený, pevný, tuze masitý, v dospělosti postupně měknoucí, s **okrajem klobouku** tenkým, v mládí podehnaným, s pokožkou okraj úzkým lemem přesahující. **Pokožka klobouku** je tenká, neshlupitelná, v mládí jemně plstnatá a jako ojíňená, později olýsalá, hladká, lesklá, za vlhka i lepkavá až slizká, vybarvená v různých odstínech hnědi, zprvu skoro bílá, bělavá, oříškově hnědavá, pak okrově hnědá, kaštanově, sepiově i umbrově hnědá, někdy až černohnědá, charakteristicky tmavší na středu a světlejší směrem k okraji.

Třeň je až 30 cm dlouhý a až 9 cm široký, v mládí i soudkovitý, pak většínou kyjovitý nebo tlustě válcovitý, pevný, tuhý v mládí, později měknoucí, plný, bělavý, šedobělavý, šedohnědavý, zahnědlý, hnědě zaokrovělý i oříškově hnědý, v horní části a častěji i daleko do části středu s víceméně výraznou sítkou, bělavou. Sítko má v horní části oka okrouhlá, relativně širší, níže pak eliptická až elipticky protáhlá. **Bazální mycelium** je bílé.

Dužnina je pevná, ve stáří měkčí, v klobouku dosti vysoká, bílá, bělavá, pod pokožku klobouku i tence červeně hnědavá, neměnlivá na řezu, voní nádherně houbově-hřibovitě, chutná příjemně, nasládlé.

Chemické reakce: Amylonová reakce je negativní. Silné zásady dávají negativní nebo zvolna slabě zahnědlou, FeSO_4 — negativní nebo zvolna slabě šedozelenavou, formol a anilin jsou negativní.

Rourky jsou relativně vysoké, tenké, okrouhlé, zprvu bělavé, pak žluté až žlutozelenavé, na řezu neměnlivé. **Póry rource** jsou drobné, okrouhlé, zprvu bílé, pak nažloutlé až žlutozelené, ve stáří s tendencí rezivět, na otlaku neměnlivé. **Výtrusný prach** je olivově hnědý.

Mikroskopický obraz: Spory jsou protáhle elipsoidní, skoro vřetenovité, k pólu stranou stažené, medově žluté, multigutulátní, $(12)14-17(20) \times (3,5)4-5(6) \mu\text{m}$. **Basidioly** jsou kyjovité, hyalinní, až $10 \mu\text{m}$ široké. **Basidie** jsou kyjovité, tetrasporické, též mono-, bi- i trisporické, hyalinní, až $12 \mu\text{m}$ široké. **Cystidy** jsou vřetenovité, lahvovité, hyalinní, až $12 \mu\text{m}$ široké. **Trama** hymenoforu je hřibovitá, hyfy jsou bez přezek.

Kaulohymenium tvoří cystidioly a basidioly až $10 \mu\text{m}$ široké, promíšené sem tam plodnými basidiemi.

Obr. 1. Vlevo: hřib obecný, smrkový — *Boletus edulis* Bull. subsp. *edulis* (Bull.) Singer (1967). Vpravo: hřib obecný, kyjonohý — *Boletus edulis* Bull. subsp. *clavipes* (Peck) Singer (1947). Nakreslil M. Smotlacha.

Pokožka klobouku je z trichodermy, hyfy jsou až 6 μm silné, konečné články jsou mírně ztlustlé nebo i ztenčené, až 10 μm široké, gelatinisující se. **Habitat:** V jehličnatých lesích, též v lesích smíšených, obvykle pod smrky, s nimiž nejčastěji tvoří mykorrhízy, od června do listopadu, místy ještě hojný. Vystupuje poměrně vysoko do hor, vyrůstá i na chudých, kyselejších půdách, často vázán na podrost borůvek nebo vřesovce. Vzácněji se může vyskytnout i v čistých listnáčích, zejména pod buky a duby.

Rozšíření: Všude v Evropě v zóně smrku všeobecně rozšířený, též v Asii, severní Africe a severní Americe. U nás v Čechách i na Slovensku je stále ještě hojný všude tam, kde má vhodné podmínky k růstu, i když vlivem nepříznivých účinků znečištěného prostředí mnohde ubývá.

Praktický význam: Výtečná konzumní houba extratřída I. A., hodící se v kuchyni ke všem druhům zpracování. Lze ho i prodávat na trhu — je uveden v „kodexu“. Nejvhodnější použití hříbu smrkového je však sušení. Při tomto způsobu zpracování získává jedinečné aroma a navíc je ho možno uchovat po celé zimní období a získat tak možnost připravovat houbové pokrmy i v době, kdy houby nerostou. Je výtečný i naložený do octa, zejména malé plodnice tzv. nakládačky. Zde je však třeba být opatrný; je možná záměna s malými plodnicemi jedovaté závojenky olovové, zejména sbíráme-li hříbky ve smíšených lesích pod duby.

Poznámky: K výskytu a využití hříbu obecného se podrobně rozepisuje prof. F. Smotlacha ve svém Atlasu hub z r. 1947: „Hlavním stromem hříba obecného jest smrk, avšak roste s velkou oblibou i pod duby. Dub je jeho druhý strom, který rád vyhledává. Nejvíce hřibů obecných roste ve smrčinách zejména tam, kde žije i dub. Zde právě v mechu vyrůstají ony drobné bílé hříbečky, které pod jménem „nakládačky“ se draze prodávají na trzích. V době úrody hřibů, za počasí zvláště příznivého, najde se hřib obecný i v čistých borovinách a dokonce i pod lipami mimo les. Sbíral jsem jej tak

mnohokrát, stejně i pod dubovým stromořadím, od lesa vzdáleným. Kde všude žije ukázal zvláště bohatý rok 1934 a 1946. „Příznivé počasí ve vhodném a správném měsíčním období způsobuje u pravých hřibů bujný a rychlý vzrůst. To bylo např. v září r. 1934, kdy vyrostly hřibů obecných ve střední Evropě a zvláště u nás nesmírné spousty, takže byly na trhy dováženy přímo na fůrky a 1 kg jich v Praze prodáván i za 50 haléřů (asi dnešních 5 Kč). V takové době rostou hříby právě a zejména hřib obecný přímo v hejnech, ba i v chomáčích. Za příznivého počasí vyrůstají u hřibů pravých i jejich gigantické plodnice velikých rozměrů vážící 2, 2,5 i 3 kg. Tyto mimořádné exempláře jsou uváděny i v denním tisku a oznamovány našemu ústavu (Čs. mykologické společnosti). Tak Zíma uvádí z lesů zbožížských hřib váhy 2 kg s nohou jako lidská hlava. Stejně jsou v novinách zaznamenány a zobrazovány zmíněné již chomáče hřibů pravých (20—50—70 plodnic pohromadě).“ A dále: „V jedlosti a v hospodářské i všeobecné hodnotě hub jsou zvláštní třídou. V tomto směru se hřibům pravým žádná houba nemůže rovnati. Masitost, množství, vůně, chuť, upotřebitelnost v kuchyni i v průmyslu, stravitelnost, pověst, prodejnost atd. Jsou to také houby téměř úplně bezpečné, ač i zde je možné nebezpečí (u hub je třeba vždy dávat pozor!). Staly se totiž i smrtelné otravy záměnou mladých hřibů za mladé závojenky olovové (*Entoloma lividum* Bull.), a to někdy i přímo na hubném trhu (Bratislava). Ta se v mládí někdy velice podobá bělavým plodnicím zvláště hřiba obecného, ač se ovšem dobře rozlišuje svými lupeny na spodu klobouku. Mladým hřibům pravým se také podobá i zmíněný hřib hořký (*Boletus felleus* Bull.), jenž ovšem je neškodný. Nepříjemné ovšem je, když si někdo mladé žlučníky naloží do octa místo hřibů pravých a v zimě pak zjistí svůj „hořký“ omyl. Hříby právě jsou nejen lahůdkou pro člověka, nýbrž i pochoutkou zvěře a lesních zvířat, zejména veverek, které si je vybírají vědomě ze všech hub.“

V současnosti je třeba právě hříby i chránit. Nejsou sice většinou přímo ohroženy (druhově), přece však alespoň částečně a někde ubývají. Doporučujeme toto opatření: Při sběru pravých hřibů se hned na místě rozkrojením přesvědčit, zda plodnice není příliš „červivá“ tj. napadená larvami hmyzu. Ty „červivé“, které bychom stejně vyhodili, ponecháme v lese na jejich stanovišti. Tak podstatně přispějeme k jejich rozmnožování. A ještě něco. Hříby právě jsou nejen vydatné a chutné, ale i krásné. Najít pěkné čerstvé plodnice těchto hub je i estetický zážitek. Znáám mnoho houbařů, kteří se s nimi po utržení pomazlí. Jejich půvab vynikne i na perfektní barevné fotografii i na malovaném obrázku. Nejhezčí namalované hříby obecné jsou na obrázku akademického malíře Rudolfa Vejrycha ve Smotlachově atlasu „Padesát druhů hub které doporučujeme sbírat“ z r. 1944.

Boletus edulis vystupuje v řadě forem, z nichž některé lze hodnotit jako poddruhy, jiné jako variety. Dříve uváděné poddruhy — hříby dubové, borové a bronzové chápeme dnes jako samostatné druhy.

***Boletus edulis* Bull. subsp. *edulis* (Bull.) Singer (1967)**

Hřib obecný, smrkový

Syn.: *Boletus edulis* Bull. subsp. *bulbosus* (Schaeff.) Pilát (1952)

Odpovídá výše uvedenému popisu hřibu obecného — jako typový poddruh.

***Boletus edulis* Bull. subsp. *clavipes* (Peck) Singer (1947)**

Hřib obecný, kyjonohý

Syn.: *Boletus edulis* var. *clavipes* Peck (1899), Engel a kol. (1985)

Boletus clavipes (Peck) Pilát et Dermek (1974)

Boletus edulis subsp. B, Watling (1970)

Icones: Pilát A., Dermek A., Hříbovitě, 1974, t. 41, Engel H. a kol., Dickröhrlinge, 1983, t. 7, Arora D., Mushrooms, 1986, fig. 144.

Plodnice střední až velké, s kloboukem více žlutým, okrově hnědým až hnědým, se žlutě vybarveným okrajem klobouku, s třeněm výrazně kyjovitým, se sítkou s menšími okrouhlými oky hlavně v horní třetině, ve spodních dvou třetinách často nesítkovaný, vláknitý. Zastupuje hřib obecný v Severní Americe, kde je hojný; v Evropě je vzácný a roste hlavně ve smíšených lesích a tam pod smrky a borovicemi.

Klobouk až 20 cm v průměru, zprvu polokulovitý, pak sklenutý, v dospělosti poduškovitý, pevný, tlustě masitý, později měknoucí, s **okrajem klobouku** tenkým, v mládí podehnaným, s tenkým lemem přesahující pokožky.

Pokožka klobouku je tenká, skoro neslupitelná, v mládí plstnatá, později olýsalá, hladká, teple hnědá, žluto- či okrově hnědá, světlejší či tmavší, někdy i sienově hnědá na středě, na okraji vždy žlutá či žlutavá, za vlhka i mírně slizká, lesklá.

Třeň je až 20 cm dlouhý a až 5 cm široký, výrazně kyjovitý nebo i tlustě válcovitý, často se ztlustlou bází, někdy i hlízovitou, plný, tuhý, pevný, později měknoucí, bělavý až nahnědlý, později ve střední části i světlehnědý, na bázi pak bělavý, ve svrchní části drobně bílé či bledě sítkovaný, sítko někdy sestupuje téměř až k bázi třeně, většinou jsou však spodní dvě třetiny třeně nesítkované, jen vláknitě rýhované. Sítko má drobná okrouhlá oka, která se ke spodní části elipticky protahují a zvětšují.

Dužnina je bílá až bělavá, v klobouku později i lehce nažloutlá, pod pokožkou klobouku i slabě hnědožlutavá, neměnlivá, pevná, relativně vysoká, masitá. Voní výrazně houbově hříbovitě, chutná příjemně nasládlé.

Chemické reakce: Jsou vesměs negativní, reaguje podobně jako typový druh.

Rourky jsou tenké, okrouhlé, dosti vysoké, bělavé, později žlutavé až olivově žluté. **Póry rourek** jsou drobné, okrouhlé, bílé, bělavé, žluté až hnědožluté v dospělosti, na otlaku neměnlivé. **Výtrusy** jsou hnědoolivové.

Mikroskopický obraz: Spory jsou protáhle elipsoidní, skoro vřetenovité, obvykle k pólu stranou stažené, žluté, multigutulátní $(12)13-17(19) \times 4-4,5(5) \mu\text{m}$. Ostatní mikroznaky jsou shodné s typovým druhem.

Habitat: V jehličnatých a smíšených lesích pod smrky, jedlemi i borovicemi, v Evropě často na písčitéch půdách, na mýtinách a lesních okrajích, od června do října vcelku roztroušeně. V severní Americe, dle R. Singera (1967), tvoří mykorizy se smrky *Picea rubra* a *P. engelmannii*, s jedlemi *Abies balsamea* a *A. lasiocarpa*, s borovicemi *Pinus resinosa* a *P. palustris* a je zde velmi hojný; zastupuje zde dalekosáhle typový poddruh *Boletus edulis* subsp. *edulis*, který je naopak v Americe vzácnější.

Rozšíření: V severní Americe a východní Asii je hojný a téměř všudypřítomný, v Evropě se vyskytuje jen roztroušeně, pravděpodobně dalekosáhle přehlížen, alespoň u nás, zaměňován a jako pravý smrkový hřib sbírán ke konzumu. Znáám ho ze Hřebenů u Prahy a z Brdského masivu, kde se vyskytuje roztroušeně na rozhraní mezi smrkovými a listnatými úseky, většínou odděleně od pravého hříbu smrkového.

Praktický význam: Vynikající konzumní houba, stejné třídy a hodnoty jako pravý hřib smrkový a ostatní bělohříby vůbec.

Poznámka: Viděl jsem řadu plodnic tohoto druhu za svého pobytu v Kalifornii a mohu potvrdit, že se nijak neliší od plodnic nalezených u nás. Jeho

rozšíření u nás se zatím dá jen těžko stanovit pro jeho snadnou zaměnitelnost s hříbem smrkovým, typickým.

Pilát a Dermek (1974) synonymizují s *Bol. clavipes* Smotlachův a Dráždův *Boletus slovenicus* vel *šaštiniensis* z r. 1951. Hříb šaštínský ovšem je značně odlišný a Dermekovi byl důvěrně znám. Z toho se dá usoudit, že tito autoři vlastně neznali pravý hříb kyjonohý a svůj úsudek založili jen na podobnosti popisů. Právě tak i s hříbem kyjonohým ztotožňovaný hříb citronový *Bol. citrinus* Vent. a *Bol. edulis* var. *citrinus* Peltureau jsou pravděpodobně odlišné a představují samostatný taxon.

Znám dobře jak hříb slovenský či šaštínský tak i pravý hříb citronový a jejich odlišnost od hříbu kyjonohého mohu potvrdit z vlastní zkušenosti.

***Boletus edulis* Bull. subsp. *slovenicus* (Drážda et Smotlacha) comb. nova et nomen novum**

Hříb obecný, slovenský

Syn.: *Boletus slovenicus* vel *šaštiniensis* Drážda a Smotlacha (1951) (nomen invalidum)

Boletus edulis Bull. var. *arenarius* Engel, Kriegelsteiner et Dermek (1985) (basionymum)

Icones: Engel H. et kol., Dickröhrlinge, 1983, t. 6.

Je blízký předcházejícímu poddruhu — *Bol. clavipes*; plodnice je střední až velká, s kloboukem světlým, šedožlutavým, šedookrovým i okrově zahnědlým či oříškově hnědavým, s třeněm kyjovitým nebo válcovitým, na bázi charakteristicky hlízovitým, světlým, žlutavým či hnědavým, ve svrchní části sítkovaným, ve spodní jen vláknitým; někdy je treň i deformovaný. Dužnina je bílá, neměnlivá, rourky a jejich póry jsou dlouho bílé či bělavé, na porušení neměnlivé, spóry relativně široké. V písčích pod borovicemi.

Klobouk až 16 cm v průměru, zprvu skoro polokulovitý, pak sklenutý až poduškovitý, pevný, tvrdý, s **okrajem** tenkým, v mládí podehnaným, s pokožkou okraj tence přesahující. **Pokožka klobouku** je tenká, neslupitelná, zprvu lehce plstnatá, pak olysálá, suchá, matná, bělavá, šedobělavá, šedohnědavá, šedookrová, šedožlutavá, okrově nebo oříškově hnědá, na otlaku neměnlivá.

Třeň je až 20 cm dlouhý a až 7 cm tlustý v hlízovité bázi, jinak kyjovitý nebo válcovitý, v bázi vždy hlízovitě rozšířený, často nepravidelně tvarovaný, pevný, tuhý, tvrdý, bělavý, nažloutlý či nahnědlý, též zaokrovělý, v horní části jemně sítkovaný, ve střední a spodní části obvykle nesítkovaný, jen vláknitý, ve spodní části podélně svraskalý a rýhovaný.

Dužnina v klobouku dosti vysoká, pevně masitá, bílá až bělavá, pod pokožkou klobouku rezavě hnědavá, na řezu neměnlivá, voní a chutná hřibovitě.

Rourky relativně kratší, úzké, okrouhlé, bělavé, zažloutlé až zelenožluté.

Póry rourek jsou drobné, okrouhlé, bílé, bělavé, zažloutlé až okrově hnědavé, na otlaku neměnlivé. **Výtrusný prach** je hnědě olivový.

Mikroskopický obraz: Spory jsou protáhle elipsoidní až vřetenovité, některé stranou k pólu stažené, žlutavé, multigutulátní (12)13–16(18) × (5)5,5–6,5(7) μm. Ostatní mikroznaky jako u typového poddruhu.

Habitat: V písčinách pod borovicemi, na písčitých planinách a stráních, na cestách a v příkopech v blízkosti porostů borovice, od dubna do listopadu roztroušeně, za vhodných podmínek i hojně.

Obr. 2. Hřib obecný, slovenský — *Boletus edulis* Bull. subsp. *slovenicus* (Drážda-Smotlacha). Kreslil M. Smotlacha.

Rozšíření: Zatím je znám pouze z několika lokalit na jižním Slovensku, v okolí Šaštína. Pravděpodobně však bude zjištěn na podobných lokalitách i jinde v Evropě.. Jeho výskyt je hlášen ze záhorských lesů od Malacek až po Senici, především v borových lesích v okolí Moravského sv. Jána, Lakšárske Nové Vsi, Dojče a Šaštína. Jeho lokality jsou typické výskytem na volných prostranstvích, při cestách a v příkopech, vždy opodál porostů borovice. V listnatých úsecích těchto lesů se nevyskytuje. Ve své oblasti roste od pradávna, za vhodných povětrnostních podmínek v masovém množství.

Praktický význam: Dobrý, jedlý poddruh, jako ostatní bílé hříby. Odedávna je dodáván na bratislavské trhy hub. V současnosti ho však jako vzácný chráníme a na jeho lokalitách nesbíráme, s výjimkou masového výskytu.

Poznámky: Tento hřib byl objeven koncem srpna 1947 v Bratislavské tržnici Františkem Dráždou při kontrole hub. Drážda zjistil, že sběry tohoto hříbu pocházejí z okolí Šaštína, kde ho nazývají „dubák pieskový“ a nechal se zavést přímo na jeho lokality. Své sběry popsal, nakreslil a namaloval a pořídil i fotografickou dokumentaci. Část nálezů pak v září 1947 přivezl do Prahy a předal k ověření prof. Frant. Smotlachovi. Sběr mi byl postoupen k mikroskopickému a chemickému vyšetření. Pořídil jsem podrobný popis makro- i mikroznaků a předal jej prof. Smotlachovi. Také v příštích letech — 1948, 1950 — jsem měl možnost vidět další plodnice, které Drážda a i jiní přivezli do Prahy. První publikace tohoto hříbu byla v r. 1951 v knížce Julia Murgaše „Desatero pravidiel pre výrobcov domácky sušených hřibov“ pod označením hřib piesočný (šaštinský) se stručným popisem a s vyobrazením od Fr. Drázdy. Hřib je považován za odrůdu pravého hříbu a chybí i latinské pojmenování. V témže roce vyšly v Časopisu čs. houbařů se zpožděním (z technických důvodů) i články Fr. Drázdy a Fr.

Smotlachy s popisy tohoto hříba jako nového druhu pod označením Hříb slovenský či šaštínský, *Boletus slovenicus* vel *šaštinnensis* Drázda-Smotlacha s fotokopii Drázdova obrazu a s latinským popisem. Dokladový materiál byl uložen v herbáři Čs. mykologické společnosti v Praze a v mém. Bohužel se nedochovaly. Doklad by měl být i v herbáři Bratislavského muzea. Zrazoval jsem prof. Smotlachu, aby nepoužil dvojité označení pro tento hříb. Bylo mi řečeno že se o dvojité označení nejedná že platí jen název *slovenicus* a druhý název uvedený „vel“ resp. čili znamená jen odvolání na jedno z jeho lidových označení „šaštínský“. Zhruba po deseti letech se tímto hříbem na Záhoří začal zabývat Aurel Dermek. Ve své práci „Hřibovitě huby“, spolu s A. Pilátem přiřadili však tento hříb k americkému druhu *Boletus clavipes* Peck jako synonymum. Později, ve spolupráci s kolektivem H. Engela, popsal (1983) tento hříb jako varietu *Boletus edulis* var. *arenarius* Engel, Krieglsteiner et Dermek var. *nova*. Tato varieta je platně publikovaná s latinským popisem a dokladovým materiálem v Bratislavském muzeu.

Podle mých zkušeností tvoří tento hříb ustálený soubor znaků, jímž se přece jen charakteristicky odlišuje od hříbu smrkového a ostatních jeho subspecií. Z tohoto důvodu ho hodnotím jako rovnocenný poddruh na stejné úrovni jako ostatní subspecie hříbu smrkového.

***Boletus edulis* Bulliard subsp. *betulicolus* (Vasilkov) comb. nova**

Hříb obecný, březový (také někde březák zvaný)

Syn.: *Boletus edulis* Bull. var. *betulicola* Vasilkov (1948) nomen nudum

Boletus edulis forma *betulicola* Vasilkov (1966), basionymum

Boletus betulicolus (Vasilkov) Pilát et Dermek (1974), Engel H. et kol. (1985)

Boletus betulinus F. Smotlacha (1944), nomen nudum

Icones: Pilát A., Dermek A., Hřibovitě, 1974, tab. 40 a 58 c, Engel H. a kol. Dickröhrlinge, 1983, tab. 3.

Plodnice střední až velké, s kloboukem bělavým, světlým, bělošedým, žlutošedým či světle hnědošedým, s třeněm bělavým bělo či hnědavě šedým, v horní třetině drobně sítkovaným, s bílou, neměnlivou dužninou, s rourkami a jejich póry dlouho bělavými a se spórami relativně dlouhými. Pod břizami.

Klobouk až 20 cm v průměru, zprvu skoro polokulovitý, pak sklenutý až poduškovitý, masitý, plný, s **okrajem klobouku** tenkým, v mládí podehnáním s pokožkou tenkým lemem přesahující. **Pokožka klobouku** je tenká, skoro nespílitelná, zprvu jemně plstnatá, později olysálá, suchá, za vlhka mírně slizká, lesklá, bílá, bělavá, bělošedá, žlutavě či okrově šedá, oříškově či kožově hnědá, také hnědošedá nebo v barvě mléčné kávy, vždy však světlá, nevýrazná, na otlaku neměnlivá.

Třeň je až 20 cm dlouhý a až 5 cm široký, zprvu mírně soudkovitý, pak obvykle kyjovitý, nebo tlustě válcovitý, pevný, zprvu tuhý, později změkklý, v horní části jemně sítkovaný, ve spodní obvykle jen vláknitý, síťka ve svrchní části s oky okrouhlými, jež se směrem ke střední a spodní části třeně protahují a zvětšují; je bělavý, bělošedý, nahnědlý i lehce šedohnědavý, na otlaku neměnlivý.

Dužnina je relativně tlustá v klobouku, pevná, později změkklá, bílá či bělavá, někdy zaolivovělá či zahnědlá pod pokožkou klobouku a nad rourkami, na řezu neměnlivá, chutná příjemně houbově, voní houbově hřibovitě.

Chemické reakce: Silné zásady dávají zvolna slabě zahnědlé zbarvení, síran železnatý pak zvolna slabě šedo zelenavé.

Rourky jsou středně vysoké, tenké, okrouhlé, bílé, bělavé, nažloutlé, pak

žlutozelenavé, konečně olivově hnědé, na řezu neměnlivé. **Póry rourek** jsou drobné okrouhlé, dlouho bílé či bělavé, pak žlutavé až olivově hnědožluté, na otlaku neměnlivé. **Výtrusný prach** je olivově hnědý.

Mikroskopický obraz: Spory jsou protáhle elipsoidní, skoro vřetenovité, k jednomu pólu stranou stažené, žlutavé, multigutulární, $(12)14-18(20) \times (3,5)4-5(6) \mu\text{m}$. Ostatní mikroznačky jsou zcela shodné s typovým poddruhem *Boletus edulis* subsp. *edulis*.

Habitat: V březinách, spolu s kozákem a křemenáčem březovým, často i na písčitém půdách i na půdách kyselých, málo úživných, od července do října, vcelku vzácně, místy i dosti hojný.

Rozšíření: V Evropě a v Asii. V Evropě je hlášen ze Švédska a Finska, Ruska, Německa a z Čech a Slovenska. U nás je všeobecně rozšířený, může vyrůst v každé březině. Je ovšem soustavně zaměňován s hříbem smrkovým a jako takový vysbírán ke konzumu. Měl jsem ho v rukou mnohokrát z Hřebenů i z Brd, z Českomoravské vysočiny, z březin okolo Máchova jezera a z jižních Čech.

Praktický význam: Výborná jedlá houba, všestranně v kuchyni použitelná.

Poznámky: Hřib obecný z březin, březák, znají naši houbaři od pradávna. Sám jsem se s ním setkal již jako začínající houbař-mykolog od r. 1941 v březinách českomoravské vysočiny v trojúhelníku mezi Pelhřimovem, Pacovem a Čechtici. Později jsem ho viděl vícekrát (ještě za války) z nálezu prof. Smotlachy — říkal mu březák, *Boletus betulinus*, varieta, poddruh či malý druh z přibuzenstva hříbu obecného. Vasilkov (1948) jej oděluje jako samostatnou varietu (spolu s dubovým a borovým hříbem) od hříbu obecného a označuje jej *Boletus edulis* var. *betulicola*. Platně ho však Vasilkov popsal až v r. 1966 a to jako formu *betulicola* hříbu obecného. Na základě tohoto popisu pak v r. 1974 Pilát s Dermekem povýšili hřib z březin na druh (malý) jako *Boletus betulinola* (Vasilkov) Pilát et Dermek. Na stejné úrovni přijímá tento hřib i Engel a kol. (1983). Hřib březový je rozšířen všude tam, kam sahá rozšíření bříz. Vasilkov (1966) jej uvádí z bývalého SSSR od Murmańska až na Dálný východ. V severních oblastech tvoří zvláštní varietu, varietu arktickou:

***Boletus edulis* Bull. subsp. *betulicolus* (Vasilkov) var. *arcticus* (Vasilkov) comb. nova, Hřib obecný, březový, varieta arktická**

Syn.: *Boletus edulis* forma *arcticus* Vasilkov (1966), basionymum

Tato varieta se vyskytuje v tundře ve vazbě na různé druhy bříz, rostoucích v podmínkách arktické, subarktické či alpské tundry. Tvoří mykorrhizy především s *Betula nana*; vyskytuje se v podrostu *Vaccinium*, *Ledum* a *Carex*. Rovněž se *Salix repens*, *Calluna* a *Helianthemum chamaecistus*.

Plodnice jsou malé až střední, velice kompaktní a tvrdé, klobouk je bělavý, nažloutlý, či světle okrově hnědavý, s okrajem ostrým, bělavým. Ostatní makro- i mikroznačky jsou stejné jako u subspecie *betulicolus*.

Byla popsána Vasilkovem (1966) z poloostrova Kola v Rusku. Zjištěna však byla i na jiných lokalitách Ruska, dále i ve Finsku - Laponsku, na Aljašce a v Anglii a Skotsku.

Summary: Author's notes on *Boletus calopus* Fr. and the whole group *Calopodes* (see also previous continuation of the serie), further the description of the section *Boletus* Singer, white Bolets, *Boletus edulis* Bull.: Fr. and remarks to them. In his point of view, *Boletus edulis* Bull. ssp. *edulis* Bull. (Singer) 1967 and *B. edulis* Bull. ssp. *clavipes* Peck (Singer) 1947 are individual species. He also treats other subspecies, namely *B. edulis* Bull. ssp. *slovenicus* Dráždá/Smotlacha and *B. edulis* Bull. ssp. *betulicolus* Vasilkov, adding his knowledge and notes.

b) VÝZKUM A POZOROVÁNÍ HUB U NÁS ROSTOUCÍCH

Miroslav Smotlacha

Smrže — houby jara

Jedny z nejcennějších jarních hub jsou nepochybně smrže. Zajímají praktické houbaře především proto, že jsou to jedny z prvních konzumních hub po zimní mrazové přestávce a také pro možnost různých experimentů v kuchyni. Zajímají ale také učené mykology, protože stále ještě není dopracován jejich systém a definitivní druhové ohraničení. Za pozornost stojí, že např. v Kalifornii patří čerstvé smrže k nejdražším houbám na trhu a mnohde jsou až 20× dražší než pěstované žampiony.

Střední Čechy, Český kras, Povltaví i Polabí se odedávna vyznačovaly množstvím hub smržovitých zde rostoucích. Byly dováženy na pražské houbové trhy už od středověku. Řada smržů byla nalezena i v Praze samé. Dr. František Smotlacha o tom psal na str. 131 svého Atlasu hub z r. 1947: „Praha je městem smrží a věží! Zde najdete ze smrží, ovšem během let, to, co sotva kdo nalezne v celé Evropě dohromady. Pražským smržím musíme ještě věnovat pozornost. Jsou opravdu divem vnitřní životní činnosti čili práce přírody, jako je Praha divem práce lidské. Jsou to dva divy, které zde během věků vznikly na křižovatce cest kultury a národů. Smrže se tu zdají být průvodci člověka a jeho života.“ Dále se Dr. F. Smotlacha rozepisuje o variabilitě smrží: „Odkud pochází proměnlivost smrží? Není to jen obecná snaha přírody po odlišnosti, po novém, po individualitě. U smrží a stejně u všech chřapáčovitých je opravdu zvláštní sklon v tomto směru. Zřejmě se tu uplatňuje půda, obsahující různé zbytky organické, je tu jistě i vliv vody v zemi obsažené, poloha místa, to, zda roste na slunci či ve stínu, zda na teplém či chladném místě, makroklima, mikroklima atd. Všichni zmínění činitelé působí na různé druhy smrží často velmi silně a způsobují jejich význačné změny. Jde tu zřejmě o to, aby tvar plodnice v každém případě a za všech okolností byl za daných podmínek utvářen tak, aby se v ní mohlo vytvářeti co nejvíce výtrusů a ty se mohly rozšířit co nejlépe do okolí. Avšak mimo to, že vznikají formy degenerační (trvalé) a formy trpasličí (vlivem nevýhodných podmínek) jinde a jindy za výhodných podmínek, jak jsem již sdělil, zase formy obří. Proto je nutno být velmi opatrný při stanovení nových druhů a odrůd u smrží a chřapáčovitých vůbec, protože u nich žádná druhá plodnice není shodná s prvou, což se týká nejen hub z různých nalezišť, nýbrž i přímo z téhož místa. Tuto proměnlivost smrží znají obchodníci na pražském trhu, které dobře od sebe odlišují např. pravý hříb borový, dubový a smrkový, avšak všechny druhy smrží (i kačenky) prodávají odedávna pod jediným obchodním jménem a pojmem „smrže“, k nimž v některých venkovských městech nebo trzích Prahy připojují také Ucháče, jež jmenují Chřapáče. Vše bylo (a bývá tomu i dnes) na jedné hromádce, až přišel Krombholz a popsal z pražského trhu (stejně jako u hřibů) hojně nových druhů smrží a hub jim příbuzných. Měl je pohromadě a mohl je dobře odlišiti. Avšak ten, kdo přerůzné formy smrží z těchže druhů dostane do rukou jen jednou za čas, mohl by zde vytvořit nových druhů do nekonečna. K tomuto poznání jsem přišel teprve zkušeností řady let, poznáv rozmanitost chřapáčovitých z vlastní zkušenosti, z vlastních sběrů i z pražských trhů a ze zásilek a donášek do ústavu (pořadny ČSM) jichž je jen u smrží až 40 každoročně.“

Obr. 3. Smrž vysoký — *Morchella elata* Pers. Tři různé plodnice, vřečka a výtrusy. Nakreslil částečně podle předlohy J. Hlaváčka M. Smotlacha.

Za více než 45 let od vydání citovaného Atlasu hub Dr. F. Smotlachy z r. 1947 bylo ve Velké Praze nalezeno mnoho druhů smrží. Ukázalo se, že v Praze je všeobecně rozšířen a daleko nejhojnější smrž pražský, *Morchella pragensis* Smotlacha, zejména na dvorcích a na rumištích. V zahradách byl vícekrát objeven smrž obecný ve všech svých formách, a smrž tlustonohý, *Morchella crasipes* (Ventenat), v parcích byl nalezen smrž vysoký, *Morchella elata* Pers.: Fr. a smrž zahradní, *Morchella hortensis* Boudier, při toku Rokytky našli smrž polovlný, *Morchella semilibera* (D. C.), právě tak jako na okraji Prahy v Kunratickém lese, a to cituji jen malou část nalezených druhů.

Ínu, „Praha byla a je městem smrží a věží“.

Poznámka: V citátu Dr. F. Smotlachy je uchován jím a na Hradecku používaný gramatický rod, **ta** smrž.

Summary: Morels — mushrooms of the spring. Author's introduction to *Morchellae*, presenting Prague as a “City of Morels”, where *Morchellae* were studied by mycologists ages ago and in new times especially by F. Smotlacha and J. Hlaváček.

Jiří Hlaváček

Pozoruhodné smrže (*Morchella*) pražského okolí I. Smrž vysoký, *Morchella elata* Pers.: Fr.

(Příspěvek ke studiu hub Karlštejska)

Pozoruhodným smrzem je určitě smrž vysoký. Jeho vznosná a štíhlá postava s tmavě šedohnědým až olivově černavým zbarvením se výrazně odráží od svěží zeleně pozdně jarního háje. Je pozoruhodný také tím, že je často zaměňován s jinými smrži a dokonce, že existuje několik druhových

pojetí tohoto smrže. V dalším se seznámíme s tradičním pojetím smrže vysokého v české mykologické škole, tak jak ho známe z jeho stanovišť v pražském okolí, kde vyrůstá odedávna.

***Morchella elata* Pers.: Fries, smrž vysoký**

Syn.: *Morchella elata* Persoon (1801), Fries (1822), Boudier (1905—10), Velenovský (1922, 1934), Lagarde (1923)

Morchella costata (Ventenat) Persoon (1801) p. p.

Morchella sulcata Velenovský (1934)

Statná, střední až velká plodnice s protáhlým třeněm, většinou delším než délka klobouku; s kloboukem kuželovitým, často tupě ufatým, s podélnými žebry víceméně rovnoběžnými, příkými, od hrany černajícími. Spóry jsou relativně velké, až 36 μm . V lesích a hájích.

Plodnice je až 40 cm vysoká, s třeněm obvykle delším než klobouk, méně častěji stejně dlouhým a jen výjimečně kratším, dutá, celkový dojem statná, vznosná.

Klobouk je 4—10 (16) cm vysoký, relativně štíhlý, až 6 cm široký, vždy vyšší než široký, válcovitý až vejcovitě kuželovitý, nejčastěji kuželovitý s tupě ufatým vrcholkem, někdy i trochu nepravidelný. Zbarven je šedo-hnědý, olivově hnědý, tmavohnědý až šedočerný. Hlavní, podélná žebra jsou výrazně vystouplá a jejich průběh je obvykle příký, jen řidčeji mohou být i mírně zakroucená, s tendencí od hrany brzy vadnout a černat. **Jamky** jsou hluboké čtyřhranné, většina z nich je protáhlého tvaru.

Třeň je relativně dlouhý, obvykle zaujímá dvě třetiny délky plodnice, zřídka je kratší, až 30 cm dlouhý a až 5 cm široký, válcovitý, ke klobouku nezrůžnělý, bělavý, někdy i zarezavělý, zarůžovělý nebo i purpurově nadechlý, bohatě zrnitý a vločkatý, ve svrchní části podélně rýhovaný, brázditý, někdy i celý svraskalý, brázditý a jamkatý.

Dužnina je bílá, bělavá, relativně pevná.

Vřečka jsou válcovitá, někdy k bázi ztenčená či s bazální ztlustlinou, hyalinní, zrnitá, oktosporická, 17 až 25 μm široká.

Spóry jsou široce elipsoidní, relativně dlouhé, jemně i hruběji zrnité, hyalinní, (23—26)28—32(36) × (12)14—17(19) μm .

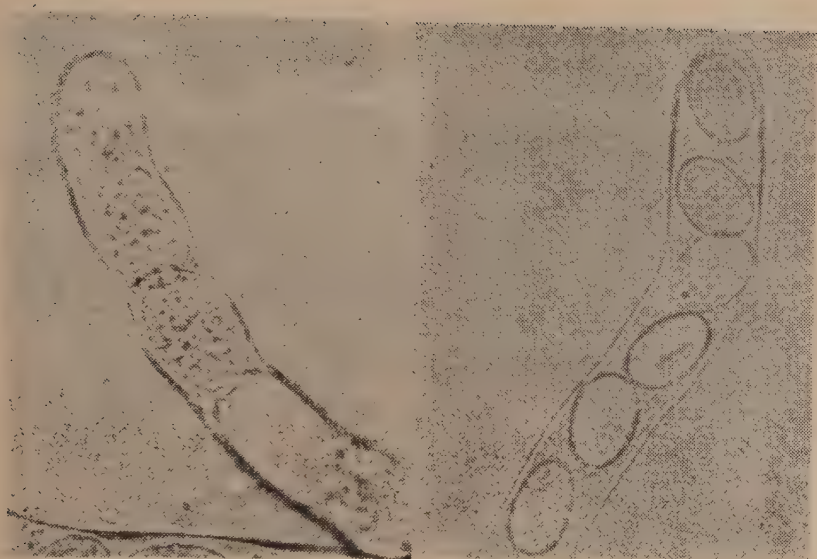
Habitat: Ve stinných hájích, smíšených i jehličnatých lesích, často na vápenitých půdách, s oblibou ve vyšších nadmořských výškách, až v podhůří. Někdy i na rumištích a v areálech měst. Vyskytuje se nejčastěji v pozdnějším jaru — duben, květen, červen, někdy i na podzim, roztroušeně až vzácně.

Rozšíření: Po celé Evropě, hlavně v západní, střední a severní části, udáván prakticky odevšad. Vzhledem k jeho záměnám a špatným určením je jeho skutečné rozšíření dodnes velkou neznámou a zaslouží si podrobnější studium.

Smrž vysoký (v našem pojetí) sbírám po léta vždy koncem května a začátkem června na Karlštejně v lokalitě „Kubrychtova bouda“. Našel jsem ho však i v Praze ve Stromovce (14. 5. 1942) a pokaždé, když smrže rostly v letech 1945—1955 začátkem června ve smíšeném lese u Haloun (Hřebený). Viděl jsem řadu plodnic ze sběrů prof. Smotlachy z jeho lokalit v hradeckých lesích, též v letech 1945—1955, vždy v druhé polovině května. Kromě toho jsem viděl a určoval řadu dalších nálezů, došlých do poradny Čs. mykologické společnosti z různých míst naší (bývalé) republiky, tak jak jsou zaznamenány v knihách nálezů poradny.

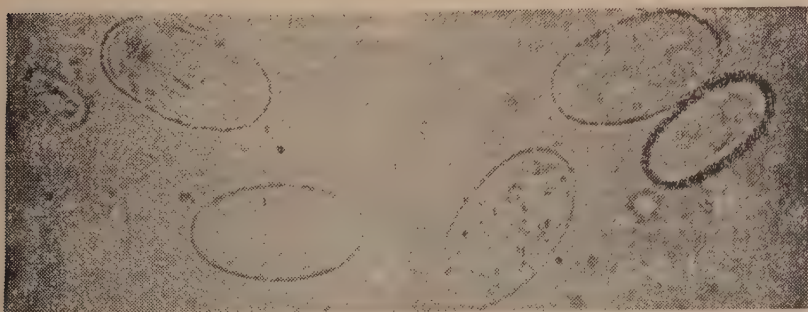
Praktické použití: Dobrý jedlý smrž, který ovšem dnes již nesbíráme a chráníme ho na jeho lokalitách.

Obr. 4. Vřečka a výtrusy smrže vysokého (*Morchella elata*). Foto J. Hlaváček.

Poznámky: Přehled smrží jsem zveřejnil v 1. čísle Časopisu čs. houbařů v r. 1966, str. 6 až 12. Tamtéž uvedl dr. Šebek klíč k určování smržovitých hub (*Morchellaceae*). Tam je možno se seznámit s příbuzenskými okruhy našich smrží. Skutečností však stále zůstává, že v důsledku enormní proměnlivosti jednotlivých znaků je pevné ohraničení druhů zatím iluzorní a je velice závislé na individuální zkušenosti autora. Zkrátka, chybí stále bezpečné rozlišovací znaky, umožňující vždy jednoznačnou diagnózu [s výjimkou hlavních znaků sekcí]. Za této situace je jediná možnost: Vyjít z komplexního hodnocení jednotlivých znaků a jejich variability a pokusit

Obr. 5. Výtrusy smrže vysokého (*Morchella elata*). Foto J. Hlaváček.

se o jejich zprůměrování s přihlédnutím k jejich difuzním tendencím. Pokud ovšem nechceme jít nejjednodušší cestou beroucí v úvahu jen znaky nepochybné co do kvality i kvantity a uznat jen tři druhy smržů: Smrž obecný, smrž špičatý a smrž polovolný. Nejškodlivější jsou ovšem tendence popisovat jako druhy každou malou odchylku, jak jsme toho byli svědky v minulých dobách. Znaky, o které se lze u smržů opřít, byt' jen letmo, jsou: Uspořádání jamek, vlastnosti jejich žeber, odchlípení okraje klobouku, poměr rozdělení plodnice na klobouk a třeň a jejich relativní velikostní poměry a velikost spór. Částečně i jejich stanoviště. Ze smržů, které se nejčastěji se smržem vysokým zaměňují, uvádím především smrž pražský, *Morchella pragensis* Smotlacha (forma *turriciformis*) a smrž zahradní, *Morchella hortensis* Boudier. Dále pak smrž úzkohlavý, *Morchella angusticeps* Peck, smrž žebernatý, *Morchella costata* (Ventenat) a někdy i některé formy smrže špičatého, *Morchella conica* Persoon.

Summary: *Morchella elata* Pers.: Fr. — besides of a particular description of the species the author reports about his finds and knowledge and presents some notes on it.

Svatopluk Šebek

Muchomůrka hnědoježatá — *Amanita brunneoconulus* Bas et Gröger

V r. 1981 našel německý mykolog F. Gröger na čtyřech duryňských lokalitách v okr. Haina, Mühlhausen, Bad Langensalza a Heiligenstadt, ležících ve vých. části Spolkové republiky Německo, lupenatou houbu s hnědým kloboukem, ve střední části pokrytým množstvím drobných hnědých kónických bradavek a s bezprstenným třeněm, žlutě až světlehnědě tygrovaným, na bázi téměř hlízovitě protaženým. Protože tehdy šlo o jemu neznámou houbu zřejmě z rodu muchomůrka, obrátil se na známého nizozemského amanitologa C. Bas, jemuž ji zaslal k prostudování a určení. Houbu pak společně popsali v r. 1982 jako novou muchomůrku, kterou nazvali *Amanita brunneoconulus* Bas et Gröger. Německou mykologickou veřejnost s ní pak rok poté seznámil Gröger (1983) v článku, otištěném v čas. Mykol. Mitteilungsblatt.

Protože vzhledem k nevelké vzdálenosti východoněmeckých lokalit od české západní hranice není vyloučeno, že by při bedlivějším průzkumu naší mykoflóry mohla být tato vzácná houba nalezena i u nás, upozorňuji na ni naše mykology.

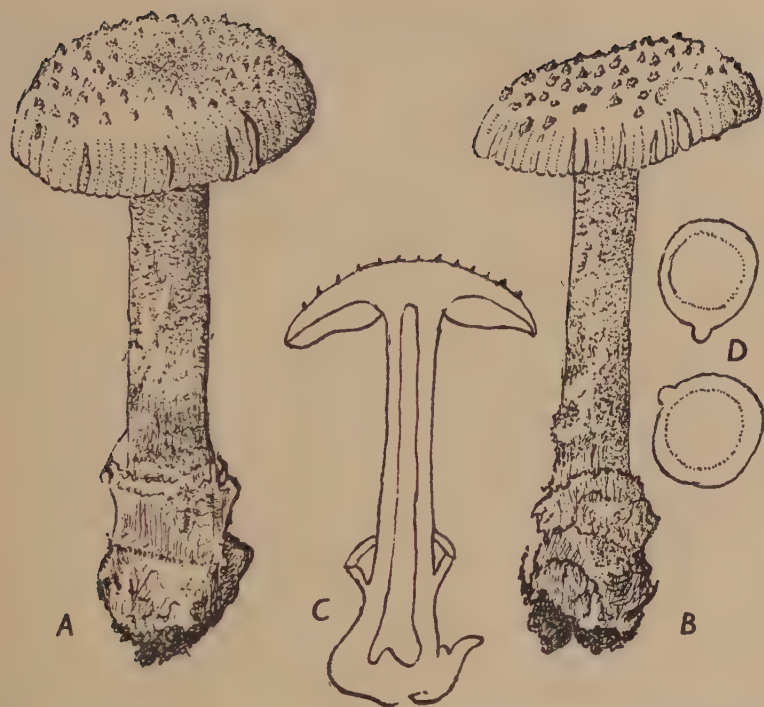
Amanita brunneoconulus Bas et Gröger Muchomůrka hnědoježatá

Persoonia (Leiden) 11: 429—442, 1982. — Mykol. Mitteilungsblatt (Halle) 26: 63—65, 1983.

Icones: Bas, C. (1982), *Persoonia* 11 (4): 429—442. — Gröger, F. (1983), Mykol. Mitteilungsbl. 26 (3): 63—65. — Gröger, F. (1991): Mykol. Mitteilungsbl. 34 (2): 78 [bar. foto 4 plodnic - typových exemplářů, podle nichž byl zhotoven orig. makroskopický popis druhu].

Klobouk 20—80 mm šir., v mládí polokulovitý, v dospělosti ploše sklenutý, bez hrbole, na okraji rýhovaný [0,25—0,30 (—0,40) R], žlutohnědý, uprostřed s drobnými [0,5—1 mm šir.] hnědými kónickými bradavkami a obvykle s 2—3 mm šir. hranatými útržky pochvy.

Obr. 6. Muchomůrka hnědožežatá (*Amanita brunneoconulus* Bas et Gröger). A—B: dvě plodnice (přiroz. vel.) [podle Grögerovy bar. fotografie z r. 1991]. C: plodnice v průřezu (podle Grögera 1983). D: výtrusy (1250× zvětš.) [podle Base 1982]. — Kreslil S. Šebek, 1993.

Lupeny jsou volné, bělavé, nízké, s jemně brvitým, směrem k okraji klobouku světle hnědým ostřím.

Třeň je 50—80 mm vys. a 8—16 mm šir., bez prstenu, nápadně žlutě až světle hnědě tygrovaný, na bázi téměř hlízovitě protáhlý, zdobený několika málo úzkými proužky poševního materiálu.

Dužnina bílá.

Výtrusy téměř kulovité, neamyloidní, 10—12×9,5—11,5 μm vel.

Hab.: v listnatých lesích (s bukem lesním, lípou srdčitou, jasanem ztepilým, třešní ptačí, dubem zimním, babykou, hlohem, v bylinném patře s aro-nem skvrnitým, kopytníkem, zvonkem kopřivolistým, břečťanem, hrachorem (lechou) jarním, zvonečníkem klasnatým, ptačincem velkokvětým, z hub se špičkou odpornou — *Micromphale foetidum* atd.).

Navržené české jméno je vytvořeno podle charakteristických hnědých kónických bradavek na povrchu klobouku.

Pro houbu je charakteristické množství drobných kuželovitých bradavek ve středu hnědého klobouku, třen bez prstenu, žlutě až světle hnědě tygrovaný (zbytky parciálního vela) a na bázi se zbytky pochvy, budícími někdy dojem „pseudovolvy“. Vzhledem k tomu ji Bas umísťuje mezi bezprstenné druhy sekce *Amanita*, do příbuzenstva evropských druhů *Amanita friabilis* a *Amanita hyperborea* a ostatních mimoevropských druhů. K tomuto závěru dochází na základě studia morfologie báze třeně dospělých plodnic. Nicméně pozorováním velmi mladých nevyvinutých plodnic potvrzuje přítomnost pravě primordiální hlízy.

Autor tohoto článku, který se zabývá monografickým studiem evropských druhů rodu *Amanita*, prosí event. nálezce tohoto zatím málo známého druhu o laskavé zaslání sušených dokladových exemplářů na adr. Nymburk, Boleslavská 481/30, PSČ 288 02.

Literatura

Bas, C. [1982]: Studies in *Amanita* — II. Miscellaneous Notes. — Persoonia, Leiden 11 (4): 429—442. — Gröger, F. [1983]: Eine neue Wulstlingsart im Bezirk Erfurt entdeckt. — Mykol. Mitteilungsbl., Halle, 26 (3): 63—65. — Gröger, F. [1991]: Die Suche nach Neufunden des Braunflockigen Wulstlings, *Amanita brunneoconulus* Bas et Gröger, nicht aufgeben. — Mykol. Mitteilungsbl., Halle, 34 (2): 78.

Summary: The author draws our mycologists' and mushrooms friends' attention to this very rare *Amanita* species, laying stress on the possibility of finds in Czechia.

Cyril Kosina

Lactarius fascians Fries

[Z příspěvku předneseného 1. 10. 1993 v San Sisto — Itálie]

Pro krátkost mně vymezeného času mohu pojednat pouze zajímavý dílčí problém, týkající se určitých nejistot okolo jediného druhu — ryzce *Lactarius fascians* Fries. Předem jsem promítnul jeho druhovou skupinu (stirps) *Pallidus*, podsekre *Claricolorini*, sekce *Eulactarius* rodu *Lactarius* (v systematickém pojetí Neuhofov, Milchlinge, 1956) kvůli porovnání odlišností *L. fascians* od nejpříbuznějších druhů této skupiny, u níž Neuhofov zanechává sice velmi podrobné popisy a rozborů, ale z mikroznaček velikost spór a ornamentiku výtrusů (viz tabule spór v obrazové příloze citovaného díla) jen u *L. musteus*, *L. pallidus*, *L. trivialis* a *L. hyssiginus*.

Právě mikroznačky *L. fascians*, které Neuhofov neuvádí, a neexistence herbářových dokladů sběrů, které měl v ruce (Liebenthal-Schlesien, leg. Buchs 1936, W. Neustadt, Gaaden-Mödling, Niederösterreich, leg. Huber, Sprongl) vyvolávaly u mnoha mykologů pochybnosti o reálné existenci tohoto druhu. Je přibližně, že většina mykologů druh zcela opomíjí a již Quélet a Ricken víceméně jen opakovali popis Freisův.

Teprve více než po 100 letech byl tento druh „oživen“ Neuhofovem (Deutsche Blätter für Pilzkunde, 1942) jako druh zřetelně odlišitelný, ovšem zřejmě velmi vzácný. Bezprostředně po Neuhofovovi se ryzcem *L. fascians* zabýval výborný již nežijící český znalec ryzců Ing. Zdeněk Schäfer, který publikoval (Česká Mykologie 13/4, 1959) několik nálezů z českých zemí (první již z r. 1942), doplnil Neuhofovův popis chybějícími údaji mikroskopickými a chemoreagenčními a plně potvrdil reálnou existenci tohoto dobrého druhu. Bohužel neuvedl v citované práci údaje o dokladování v herbářích.

Podstatné poznatky z vlastního nálezu a rozboru uvedl pak Jean Blum ve své knize „Petit flore des Lactaires“, 1967, a v té na str. 327 (a dalších)

srovnává svůj nález *L. fascians* Fr. s nálezem Schäferovým (bohužel ani on nezmiňuje žádný herbářový údaj). A právě z tohoto srovnání vzniká problém, který z nálezů Schäfra a Bluma je vlastně *L. fascians* Fr. sensu Neuhoř 1942, 1956, protože Blumův nález odpovídající Neuhořovu popisu má spory velké, odpovídající *L. trivialis*, zatímco Schäfrův spory menší (tedy jako blízký *L. musteus*), s nevysokou ornamentikou neúplně síťnatou. Schäfer uvádí několik nálezů z Čech i jižní Moravy, ale velikost výtrusů 5–7×5–6 µm u některých a 8×7 u jiných i jím vyslovená nejbližší příbuznost s *L. glutinopallens* (ten má dle Neuhoř. výtrusy 9–10,5×7–8 µm a víceméně zebrovitou ornamentiku těchto spór) vzbudily Blumovu nedůvěřivost či nejistotu.

Sám pokládám *L. fascians* za dobrý druh, který jsem měl v ruce podle svého přesvědčení dvakrát. Jednou z vlastního sběru 9/1986 v Tatrách, Slovensko, pod břizami se smrky, vlhko, submontánní plocha, doklad nezachován, jen barevný diapozitiv, jediná plodnice, leg. et det. C. Kosina, podruhé 9/1991, Rodná, jižní Čechy, pod smrky s břizou poblíž rybníka, cca 700 m n. m., leg. R. Dvořák, det. C. Kosina, jediná plodnice, doklad exsikat (zatím jediný reálně zjištěný pro srovnání a revizi), barevné diapozitivy a barevná fotografie.

Pokládám proto za potřebné revidovat doklady dosavadních nálezů, které se pokouším v našich herbářích podle Schäferových údajů o nálezech v České republice. Dále zjišťuji, zda existují doklady v herbáři university ve Vídni (nezachované nálezy z Niederösterreich dle Neuhořa ukazují možnost pozdějších nálezů i nepublikovaných). Rovněž obrázků *L. fascians* v 7. díle B. Cetto „I funghi dal vero“, 1992, (po smrti B. Cetta připravila k vydání Rita Cetto ve spolupráci s Ant. Hausknechtem, Österreich. Mykol. Gesellschaft Wien) nasvědčuje reálnému nálezu, a proto jsem požádal o zjištění, zda byl zachován doklad. Cílem mé snahy je srovnání všech dostupných podkladů vyjasnit nebo alespoň přiblížit vyjasnění existence vzácně se vyskytujícího druhu rodu *Lactarius*.

D o d a t e k :

Dopisem z 26. 10. 1993 mně sdělil Dkfm. A. Hausknecht z ÖMG Wien, že na mou žádost ověřil v herbariu botanického ústavu vídeňské university, že tam žádné doklady *L. fascians* nejsou, a druh nebyl od nálezu Hubera a Sprongla sbírán, případně poznán. „Podezření“ na *L. fascians* zakládá letošní sběr p. Kloface z ÖMG Wien, který ale p. Hausknecht spíše řadí k *L. carneoisabellinus* — slíbil zaslat po zhotovení fotodokumentace doklad a dia k posouzení. P. Hausknecht slíbil též při nejbližším setkání s paní R. Cetto zjistit, zda byl zachován doklad *L. fascians*, č. 2708 Cetto: *Fungi del vero* 7 —, obává se ale, že spíše ne.

Summary: An extract of author's contribution presented on 1st Oct. 1993 in San Sisto (Mostra regionale di micologia 1993). He considers *Lactarius fascians* to be a good species, basing on a fact of at least two last finds, his own one in Slovakia (1986) and R. Dvořák's in South Bohemia (1991).

Kvetoslav Jašek

Přehled našich hub hřibotvarých — Boletales

Několik poznámek k práci Jiřího Hlaváčka

1. *Boletus xanthopurpureus* SMOTLACHA ex HLAVÁČEK komb. nova.

Mám možnost každoročního sledování výskytu tohoto hříbu vzhledem k jeho doposud běžnému výskytu v téměř xerothermních lokalitách Lučenské kotliny, ale i na přilehlé Cerové vrchovině, Ostrožkách, i Cinobanského

predhoria. Tento hřib je zde sbírán jen několika málo houbaři starší generace pod místním názvem Němec nebo červený žltiak. Jeho plodnice jsou z celé sekce *Luridi* sk. *Torosi* nejmohutnějšího vzrůstu, ale také i největší specifické váhy. Nikdy nejsou napadány hmyzem, jen ve výjimečných případech plži. Jsou lahodné chuti a jemné vůně, ale svou „bleskovou oxidací“ již při pouhém lehkém doteku, kdy se zabarvují do tmavého viridiánu, odstrašují od sběru houbaře mladší generace. Zajímavé a typické pro tento sp. je skutečnost, že tento hřib roste v páru, tzn. že na dané lokalitě roste vždy po dvou plodnicích těsně vedle sebe — několik dm.; soliterní jednotlivé plodnice se vyskytují zřídka. Na jedné lokalitě se proto vyskytuje většinou sudý počet plodnic. Doposud nejvíce jsem jich našel na jednom místě 12 ks v r. 1990. Dále často v jejich blízkosti nacházím obyčejně několik plodnic *Boletus luridus* SCHAEFFER. Vybavení klobouku u všech jedinců je konstantní — pastelový zlatý okr., v mládí poznatelně světlejší, se zachovává až do plně zralosti plodnice. Červený nádech skvrnek jen ve velice řídkých případech jen v prohlubeninách klobouku vzniklých překážkou při růstu (kořen, větev ap.). Tento hřib nacházím jen pod duby — *Quercus cerris* L., *robur* L., *sessilis* EHRH., *lanuginosa* LAM. Výjimku tvoří jediná lokalita — zámecký park v Haliči, kde jsem jej v minulosti až do r. 1986 sbíral pod skupinou kašтана jedlého — *Castanea sativa* po 2 až 6 pl. Do r. 1956 jej otec nosil ze starého Coburgovského lesoparku, kde jej sbíral pod ořechy *Juglans* a *Carrya* sp., kde rostly v blízkosti i duby (Teplý vrch okr. R. Sobota). Nenalezl jsem jej pod jinými listnáči než uvádím, proto se přikláním k názoru autora J. H., že jde o samostatný druh, ne o xanthoidní formu *Boletus purpureus* FR.

2. Plně se ztotožňuji s názorem J. H. (MS 2—3, 1987, str. 62), že nález J. Holeczyho z r. 1967 (Ic. H. Engel et col. 1983, tab. 38) není *Bol. torosus* FR., ale jde zřejmě o samostatný sp. nebo o formu *Bol. rhodopurpureus* SMOTL., ale i o některou formu *Bol. luridus* SCHAEFF. (1763—1764), který v dostatečně vlhkých letech vytváří řadu forem velmi robustního vzrůstu, které mají klobouky ze sienověhnědým podkladem, kdy tento je více méně překrytí rumělkovou červení, takže dospělé plodnice z dálky připomínají křemenáče. Tyto hřiby jsou o poznání menšího vzrůstu než *Bol. xanthopurpureus* SMOTL. ex HLAV., oxidují méně intenzivně a nejsou vázány mykorrhizou výlučně na duby. Fruktifikují také pod břízou, habrem, bukem i v sousedství s borovicí černou. Jejich fruktifikace začíná obvykle o měsíc dříve než *Bol. torosus* FR.

3. *Boletus appendiculatus* J. CH. SCHAEFF. [1763]

Plodnice sbírané pod duby jsou vždy hluboce kořenující, vždy s appendixem, nikdy na otlacích i na řezu neoxidují. Rostou soliterně, někdy po 5—7 plodnic na stanovišti, jsou daleko robustnější a hutnější než plodnice tohoto sp., které rostou v habrových porostech. (Tyto rostou od začátku srpna, ale plodnice rostoucí pod duby již v druhé půli června spolu s tmavou formou b. *reticulatus* a b. *aereus*.)

Plodnice sbírané v habrových porostech a habrobukových porostech mají třeně o poznání subtilnější, celkově ale mohutnějšího vzrůstu. Třeně — jeho zakončení je více méně konické — velmi zřídka končí appendixem. Klobouk v dospělosti rozprostřený přes 20 cm šířky. Celá plodnice na řezu oxiduje slabě do viridiánu, po chvilce zbarvení celkem mizí. Nejintenzivněji oxiduje v bázi třeně — zřídka i do žlutohnědé barvy. Četnost tohoto sp. na lokalitě je i přes dvacet plodnic.

Summary: Author's notes on Mr. J. Hlaváček's survey of Boletales in the previous number of this paper, especially regarding *Boletus xanthopurpureus* Smotl. ex Hlav. comb. nova and *B. appendiculatus* J. Ch. Schaeffer [1763].

Pečárka necudná, *Agaricus impudicus* (Rea) Pilát v r. 1993 i na Lounsku?

Po pročetí příspěvku J. Hlaváčka: Pečárka necudná, *Agaricus impudicus* (Rea) Pilát v Mykologickém sborníku č. 4/93 jsem došel k přesvědčení, že jsem s velkou pravděpodobností tento druh sbíral v letošním roce i na Lounsku.

Lokalita se nachází cca 1 km severovýchodně od obce Nečichy cca 400 m severně od silnice Nečichy - Chožov. Jedná se o osamocený kopeček mezi poli s rozlohou cca 8,5 ha v nadmořské výšce 271 m.

Podle HOUDY (1974) tvoří porost zakrslá doubrava (stará degenerovaná pařezina dubu letního, *Quercus robur* L.) nazkaolisované jílovité, místy vypálené půdě. Na mnoha místech, hlavně lysinkách dochází i k tvorbě erozních žlabů a rýh.

A právě na svahu takovéto erozní rýhy, která byla z velké části vyplněna listím a hrabankou, jsem našel množství plodnic v různém stadiu vývoje. Při třech zářijových sběrech jsem zde nasbíral na ploše cca 10 m² minimálně 50 plodnic, z nichž některé, i když již měly kloboučky ploše rozložené, byly celé schované v listí.

I když se mi plodnice zdály malé (do 12 cm), považoval jsem je za žampiony lesní (*A. silvaticus*) a samozřejmě jsem je i zkonzumoval.

Je však velice pravděpodobné, že se jednalo o pečárku necudnou, protože jak popis, tak i habitat místa nálezu plně odpovídá údajům HLAVÁČKA (1993). Možná že odpověď, zda se skutečně jednalo o tento druh, dá již příští rok.

Literatura:

Hlaváček, J. (1993): Pozoruhodné druhy žampionů (*Agaricus*) VIII. Pečárka necudná, *Agaricus impudicus* (Rea) Pilát. Mykologický sborník, LXX, č. 4: 97–100.

Houda, J. (1974): Černodoly, 1–31. Louny.

Summary: The author announces his find of *Agaricus impudicus* Rea: Pilát in Sept. 1993 in connection with the species' mass occurrence in autumn 1993.

Vratislav Bícha

Běločechratka hořká — *Leucopaxillus gentianeus* (Quél.) Kotl. v jižních Čechách

Na 25. září 1993 jsme měli v mykologickém klubu Jihočeského muzea v Č. Budějovicích dohodnutou mykologickou vycházku do zajímavé lokality SPR Vyšenské kopce u Č. Krumlova. Vzhledem k tomu, že v této oblasti bylo teplé počasí a někde růst hub rychle klesal, vypravil jsem se čtyři dny předem na průzkum, zda tam ještě houby rostou. Vzali jsme to turisticky, šla se mnou manželka, ze zastávky ČD Plešovice lesními cestami a pěšinami přes 1.083 m vysokou Klet, nejvyšší vrchol chráněné krajinné oblasti Blanský les.

V místech, kde poměrně rovinatá část východního svahu Kletě přechází starou lešní cestou k příkřejšímu stoupání, je z jižní strany velká paseka osázená dnes asi 1,5 m vysokými smrky. Na druhé straně cesty asi ve výšce 820 m n. m. na prosluněném okraji vzrostlého bukosmrkového lesa,

v hrabance ze zetlelého jehličí a bukového listí mezi balvanitým rozpadem nedaleké přírodní granulitové skalky, jsem našel plodnice velmi hezké houby.

S povrchem substrátu skoro splývaly nepříliš masité klobouky 4 až 10 cm široké, barvy čokoládové s narůžovělým nádechem a jemným bílým „napudrováním“, povrch měly matně sametový. Okraj mladších plodnic byl podvinutý, u starších a větších byl v šířce asi 4 mm sklopen dolů, ve všech případech ostrý a světlejší než střed klobouku. Lupeny měly husté a nízké, čistě bílé. Čistě bílé byly i jejich třeně tloušťky 4–6 mm, vesměs poměrně krátké, jejich spodní část byla u vzrostlejších plodnic v délce asi 2 cm hákovitě ohnutá. Bílá a tuhá dužnina měla příjemnou houbovou vůni, připomínala mně rudoušek uťatý. Plodnice rostly převážně jednotlivě, vyskytly se i srostlice dvou plodnic.

S touto houbou jsem se setkal v přírodě vůbec poprvé a moc se mi líbila. Protože jsem ji neznal, obrátil jsem se s prosbou o její určení na znalého RNDr. Františka Tondla. Tak jsem poznal *Leucopaxillus gentianeus* (Quél.) Kotl. — běločechratku hořkou.

Mé poznatky o ní se celkem shodovaly s tím, co uváděl příspěvek J. Houdy a H. Tichého v Mykologickém sborníku ročník LXVI str. 97. Podle jímí uváděného počtu 18 lokalit v roce 1966, z toho v Čechách 5, jde o méně často se vyskytující druh. Proto jsem prošel dostupné podklady Jihočeského muzea a našeho klubu. V jižních Čechách je doložen její růst jen na 510 m vysokém vrchu Ostrý u Domanic v okrese Strakonice, sbíral ji MUDr. J. Kubička 9. 11. 1975 a 8. 9. 1977. V herbáři Jihočeského muzea jsou uloženy pod č. M-710 a M-1386.

Můj nález jsem částečně usušil pro herbář, část jsem vystavil v naší výstavní skříňce. Ze záznamů o této skříňce jsem zjistil, že tam byla vystavena již v červenci 1980 po předchozím určení v poradně naším tehdy nejlepším znalcem p. Vranovským. Neznámým houbařem byla položena na skříňku, nic bližšího nebylo tedy možno podchytit.

Na naší XV. výstavě hub v září 1981 byla běločechratka hořká jedním z tehdy vystavených 542 druhů. Ani v tomto případě nebyl podchycen nálezce, místo a datum nálezu.

Je tedy můj letošní nález třetím doloženým z druhé lokality v jižních Čechách a to není opravdu moc.

Summary: The author announces and describes his finds of *Leucopaxillus gentianeus* Quel.: Kotl. on Vyšenské Hills near Český Krumlov — it is the third proved find in the area.

Josef Houda

Mykotrofní albinismus kruštíku širolistého [*Epipactis helleborine* (L.) Crantz]

Kruštík širolistý je v naší republice jeden z nejhojnějších druhů orchidejí. Má poměrně širokou ekologickou amplitudu. Nejčastěji se vyskytuje na půdách vápnitých, ale roste často i na půdách neutrálních až kyselých, můžeme jej najít v nížině i v horách, nejčastěji ve světlejších listnatých lesích, ale i v lesích jehličnatých, na křovinatých stráních, kolem komunikací i na okraji lesů. Poslední dobou jeví snahu pronikat i na polooruderální stanoviště (na haldy hlusiny uhelných doů). Díky jeho vitální schopnosti není žádným způsobem ohrožen.

Nezbytnou podmínkou klíčení a růstu orchidejí, včetně kruštíku, je přítomnost houbového mycelia. Již v polovině minulého století byla objevena

Obr. 7. Dva exempláře kruštíku široolistého [*Epipactis helleborine* (L.) Crantz], postižené mykotrofií. Albíni — bez chlorofylu. Dolní Ročov 2. 7. 1993. Nález a foto: J. Houda.

v kořenech vstavačovitých rostlin houbová vlákna. O půl století později byl tento jev nazván **mykorrhiza** — tj. soužití hub s podzemními orgány vyšších rostlin. Při mykorrhize vytvářejí houbová vlákna na povrchu kořenů rostlin plášť (ektotrofní mykorrhiza) nebo mohou pronikat pokožkou kořenů do nitra, kde se usazují v tzv. hostitelských buňkách (endotrofní mykorrhiza). V počátečním rozrůstání podhoubí parazituje toto v kořenu hostitelských rostlin na úkor zásobních látek hostitele. Později začne houbový endofyt hromadit vlastní zásobní látky (přijímané z půdy a humusu) a vytváří tzv.

stravovací buňky (klubička). Nakonec je zahájena parazitická činnost orchideje na houbových klubičkách. Fyziologicko-chemické stravování houbového mycelia v kořenech vyšších rostlin (orchidejí) je označeno jako mykotrofie, jež představuje heterotrofní výživu (bez fotosyntetické asimilace).

Dospělé orchideje žijí zcela výjimečně bez endotrofní mykorhizy a vyživují se jen autotrofně — tj. fotosyntézou v zelených listech (v chlorofylech). Téměř všechny zelené orchideje mají v dospělosti endotrofní mykorizu a doplňují si tak svou výživu o hotové organické látky vytvořené houbou. Takové rostliny (orchideje) jsou proto mykotrofní. Nezelené druhy orchidejí žijí proto heterotrofně (bez využití fotosyntetické asimilace) a jsou tedy **obligátně mykotrofní**. Nezelená (obl. mykotrofní) jsou všechna raná stádia (klíčící) zelených druhů orchidejí, žijící pod zemí, protože fotosyntetická asimilace se projevuje až po několika letech, kdy vytvářejí nad zemí asimilační orgány.

Kruštík širolistý [Epipactis helleborine (L.) Crantz] je řazen k druhům se středně silnou mykotrofií, kdy jen asi 25 % kořenů na oddenku bývá prostoupeno endofytickou houbou. Jako vzácnost a ojedinělost se v přírodě mohou najít u kruštíků (i jiných druhů — např. okrotic) jedinci s částečně či úplně chybějícím chlorofylem. Takoví jedinci jsou částečně nebo úplně bílí-albíni (toto označení obvykle bylo používáno pro jedince s květy abnormálně bílými). Jeden vzácný případ popisují.

Dne 2. 7. 1993 jsem botanisoval na okraji lesa v Dolním Ročově (Nad Klášterem) v místě, kde se říká U Maxanta. V řídkém porostu mladých osik a doubků jsem objevil bohatou lokalitu kruštíku širolistého, který již začínal kvést. Mezi desítkami krásných rostlin však na sebe upoutaly pozornost 2 exempláře, úplně bílé, s mléčně bílými listy, lodyhou i poupaty, tedy albíni bez chlorofylu (zeleně listové). Obě rostliny byly normálně vyvinuté jako ostatní rostliny, nejevily známky nemoci (menší albín se lišil tím, že neměl nasazeno na květ). Lokalita se nachází na těžké jílovité července se západní expozicí a leží v nadmořské výšce cca 350 m n. m. Obě rostliny jsem dokumentoval na barevné i černobílé foto.

Snímek (obr. č. 7) dokumentuje 2 exempláře kruštíku širolistého postižené mykotrofií. Obě rostliny byly ponechány na stanovišti k dalšímu pozorování a studiu.

Kvetoslav Jašek

Errata ad *Amanita caesarea* (SCOP.: FR.) GREY

Klimatické „výstřelky“ přinášejí s sebou pro houbaře nejedno překvapení. Tak tomu bylo i v roce 1992 v lučenské kotlině. Fruktifikace hřibovitých probíhala zdánlivě jen do půlky června, dále se objevoval v lese ojediněle ryzez peprný. V třetí červnové dekádě se teploty přibližují již k tropickým hodnotám. V tuto dobu spadlo pár mm srážek. Velké překvapení jsem zažil 27. 6. při přecházení málo používaného fotbalového hřiště, které se nachází v cerovém lese asi 800 m nad osadou TOČNICA, a kde jsem zaregistroval tři oranžové plodnice. Domníval jsem se, že jde asi o *Boletus luridus* SCHAEFF., který zde pravidelně na okraji hřiště fruktifikuje. Při podrobnějším obhlédnutí lokality o rozměrech 4×2 m jsem zjistil s překvapením, že se jedná o dvanáct plodnic *A. caesarea* ve „výstavní formaci“ tj. od tří dospělých plodnic až po nejmenší plodničky doposud ještě zavínuté v plachetce. Houbařím v tomto regionu téměř půl století, ale tak velké množství císařky na jedné lokalitě jsem doposud nenašel. Také ne

Obr. 8. Několik plodnic muchomůrky císařské — *Amanita caesarea* (Scop.: Fr.) Gray. Dne 27. 6. 1992 našel a fotografoval v Lučenecké kotlině na hřišti kopané u obce Točnica Kvetoslav Jašek.

v tak časnou dobu. Za normálních podmínek císařka fruktifikuje až koncem července či začátkem srpna a v menším počtu jedinců na lokalitě. Po čtyřech dnech na tomtéž místě jsem našel další čtyři dospělé plodnice. Plodnice z min. nálezu byly již zaschlé, vyvrácené. Císařka fruktifikovala v tomto roce pouze 16 dnů.

Summary: The author describes a find and presents a photo of 12 fruitbodies of *Amanita caesarea* grown near the village Točnice (approx. 800 mts a.s.l.) in the hollow Lučenská.

Tomáš Kukulka

Některé vzácné druhy chorošů

Oranžovec vláknitý — *Pycnoporellus fulgens* (Fr.) Donk, syn. *Phaeolus fibrillosus* (P. Karst.) A. Ames

Oranžovec vláknitý je vzácný druh chorošovité houby. Podle našich mykologů F. Kotlaby a Z. Pouzara byl u nás do r. 1963 znám z pouhých pěti slovenských lokalit (Kotlaba et Pouzar 1963). Výsledky intenzivního mykofloristického výzkumu v následujících dvaceti letech shrnul první ze jmenovaných autorů ve své knize o choroších (F. Kotlaba 1984), z níž vyplývá,

že počet nalezišť oranžovce vláknitého u nás se zvýšil na třináct. V Čechách není známa žádná lokalita, pět lokalit leží na území severovýchodní Moravy (NPR Mionší u Jablunkova, SPR Salajka u Bílé, SPR Razula u Vel. Karlovic, SPR Mazák u Starých Hamrů, údolí potoka pod „Hrubou jedlí“ u Hošťálkové v Hostýnských vrších) a osm na Slovensku, většina z nich v bukojedlových pralesích ve střední části země. Podle písemného sdělení dr. F. Kotlaby, CSc. je ke konci roku 1992 známo jen o čtyři lokality více (tři na středním a jedna na východním Slovensku).

Oranžovec vláknitý jsem poprvé sbíral v Národní přírodní rezervaci „Mionší“ u Jablunkova, za tamější loveckou chatou, 850 m n. m., na ležícím kmenu jedle bělokoré (*Abies alba*) 10. IX. 1992, společně s B. Ciencialou a J. Ledererem. Tato vzácná houba vytvářela zejména na koncích ležících kmenů střechovitě uspořádané kloboučky v nepravidelných paralelních skupinách. Žel, plodnice byly znehodnoceny hmyzem, přesto se mi však podařilo pro herbář alespoň jejich část zachránit; sběr je uložen v mém soukromém herbáři (herb. T. Kukulka 19/92).

V oblasti Moravskoslezských Beskyd jsem měl možnost podruhé studovat oranžovec vláknitý ve SPR „Salajka“ (720–840 m n. m.). U příležitosti setkání českých a slovenských mykologů na Ostravsku a v Pobeskydí jej tam objevil na ležícím kmenu jedle bělokoré (*Abies alba*) 25. IX. 1992 V. Antonín. Veliká kloboukatá plodnice je uložena v herbáři Muzea Vysočiny v Jihlavě (MJ 2712). V lokalitě „Salajka“ je tento nápadně zbarvený choroš zřejmě běžný; byl registrován na několika kmenech, plodnice však již byly v rozkladu.

Oranžovec vláknitý má mezi ostatními chorošovitými houbami dosti izolované postavení. Je to totiž druh makroskopicky absolutně nezaměnitelný s jiným chorošem. Jeho výrazná oranžová, pomerančová, popř. až cihlová barva ve všech částech plodnice a vláknitě štětinatý povrch klobouku jej perfektně charakterizuje. Proto pouští od podrobného popisu a odkazují zájemce na známou práci o choroších A. Piláta (1936–42).

Upozorňuji, že oranžovec vláknitý není jediným zástupcem rodu oranžovec — *Pycnoporellus* Murr. v Československu. V Dobročském pralese u Brezna nad Hronom objevili totiž v r. 1961 naši mykologové F. Kotlaba a Z. Pouzar (1963) převelice vzácný oranžovec americký — *Pycnoporellus alboluteus* (Ell. et Ev.) Kotl. et Pouz. Tato lokalita byla doposud jediná známá v bývalém Československu; po rozdělení ČSFR je jediná ve Slovenské republice a v České republice tedy tento choroš dosud neznáme. Podrobný popis pozoruhodného *Phaeolus alboluteus* uvádí ve své monografii A. Pilát (1936–42).

Lze se důvodně domnívat, že ani další sbustavný průzkum nepřinese příliš mnoho nových poznatků o ekologii a rozšíření druhu. Tato prognóza vychází ze dvou základních skutečností: oranžovec vláknitý je i v jiných evropských zemích znám většinou vzácně; navíc fruktifikuje hlavně na jedli (méně na smrku a sporadicky i na jiných dřevinách), která v našich zemích místy odumírá (v některých lokalitách ovšem také zmlazuje).

Summary: A rather rare Polyporaceae species — *Pycnoporellus fulgens* Fr.: Donk is described as well as its finds in the nature reserve Mionší near Jablunkov.

Literatura:

- Kotlaba F. (1984): Zeměpisné rozšíření a ekologie chorošů (Polyporales s. l.) v Československu. — 194 p., 38 tab., 123 mapp. in. append., Praha.
- Kuthan J. (1990): Mykoflóra SPR „Salajka“ v Moravskoslezských Beskydech. — In: Kuthan J. et Kotlaba F. (red.), Výzkum a ochrana hub v přírodních rezervacích — I., p. 21–32, Praha.
- Kotlaba F. et Pouzar Z. (1983): Tři význačné choroše slovenských Karpat. — Čes. Mykol., Praha, 17: 174–185.
- Pilát A. (1936–42): Houby chorošovité. — In: Kavina K. et Pilát A. (red.), Atlas hub evropských, 3: 1–624, fig. 1–374, Praha.

Smrž vysoký — *Morchella elata* Fr. Nalezl na Karlštejně a fotografoval
dr. J. Hlaváček.

Smrž pražský — *Morchella pragensis* Smotlacha. Nalezl v Kinského zahradě
v dubnu 1962 a fotografoval dr. J. Hlaváček.

Smrž obecný — *Morchella esculenta* (L.): St. Am. Průřez plodnicí. Nalezl u Bratřínova v květnu 1985 a fotografoval Zdeněk Turičik.

Hříb obecný, smrkový — *Doletus edulis* Bull. subsp. *edulis* (Bull.) Singer (1967). Typická plodnice. Nalezl u Rodné a fotografoval dr. J. Hlaváček.

Phallus duplicatus Bosc. a Anthurus archeri (Berk.) E. Fischer na Valašsku

Hadovkoviá houba síťovka dvojité, *Phallus duplicatus* Bosc. 1811 [syn.: *Dictyophora duplicata* (Bosc.) E. Fischer in Sacc. 1888] byla poprvé nalezena na Valašsku v roce 1986 (viz. ČČSH, Mykologický sborník 1987 str. 75). Je to z Moravy druhý nález této houby po 45 letech. První nález síťovky dvojité byl na Moravě v roce 1941 při obci Koněšín, okr. Třebíč (Česká mykologie 1989 str. 108 — Ladislav Hagara).

Od nálezu síťovky dvojité, v r. 1986, věnuji pozornost sledování lokality i samotnému výskytu této houby. Toto ojedinělé naleziště Vsetín - Luh „nad Martiškovými“ je částí jižního svahu (asi 30°) vsetínských vrchů (400 m n. m.) směřující do údolí Luh. Tato lokalita se nachází v dolní části svahu o celkové rozloze 300 m čtverečních. Členitostí terénu je toto místo chráněno před severními, severozápadními i východními větry, které zde převládají. Jedná se o okraj staršího smíšeného lesa, kde převládá smrk, habr a jedle. Síťovka dvojíá roste pod smrkem a jedlí na humusní půdě. V roce 1987 byla tato dosti stinná lokalita obnažena vykácením lesa o celkové rozloze asi 3 hektarů. Tímto zásahem byla odkryta možnost proudění teplých jižních větrů, ale zároveň bylo původní stinné místo odkryto slunci od východu a jihu, takže lokalita je otevřena slunci od rána až do pozdního odpoledne. Slunce zapříčiňuje dokonalé prohřátí lokality.

Průběh pozorování lokality a výskyt síťovky dvojité v r. 1987—1989.

Rok 1987

9. srpen — Nalezeny 3 zdravé plodnice.

Klimatické podmínky:

21.—24. července — denní teploty 25—30 °C

25. července — silná bouřka

15. července — Nalezeny 3 plodnice síťovky dvojité — zaschlé.

Nalezeny 2 plodnice hadovky smrduté — polámané.

21. července — Nalezeno 9 plodnic síťovky dvojité — 3 plodnice čerstvé, dospělé.

Ostatní polámané a zaschlé.

— Nalezeny 3 plodnice hadovky smrduté — čerstvé a dospělé.

30. července — Nalezena pouze 1 plodnice síťovky dvojité.

1. srpna — Nalezeny 2 plodnice síťovky dvojité — vyvrácené deštěm.

— Nalezeny 3 plodnice hadovky smrduté v kulovitém počátečním stadiu.

Klimatické podmínky:

24.—30. června — denní teploty 26—27 °C, silné bouřky, vydatné dešťové srážky

1. července — denní teploty 28—29 °C

2.—3. července — denní teploty 27—28 °C, vydatné bouřky

4.—8. července — denní teploty 27—30 °C

9.—11. července — denní teploty 26—28 °C, v lese sucho

13.—16. července — denní teploty 21—25 °C

17.—21. července — denní teploty 16—19 °C

22.—31. července — denní teploty 24—26 °C

1.—2. srpna — denní teploty 17—20 °C, dešťové srážky

3.—4. srpna — denní teploty 20—22 °C, dešťové srážky

28.—29. července — silné dešťové srážky

1.—5. srpna — denní teploty 17—20 °C

8.—9. srpna — denní teploty 24 °C, dešťové srážky

V roce 1987 další nález nebyl zaznamenán.

Rok 1988

27. srpna — 2 dospělé plodnice.

Klimatické podmínky:

30.—31. července — bohaté dešťové srážky

10.—21. srpna — denní teploty v rozmezí 24—28 °C

25. srpna — silná bouřka

26.—27. srpna — denní teploty 16—19 °C

V roce 1988 další nález nebyl zaznamenán.

Rok 1989

V tomto roce mne síťovka dvojitá příjemně překvapila. Dne 27. června jsem našel 26 plodnic v pačičném stadiu kulovitého tvaru o různé velikosti. Domníval jsem se, že se jedná o hadovku smrdutou — *Phallus impudicus* L. ex Pers. s ohledem na to, že tato houba se někdy vyskytuje v tak hojném počtu. Dne 1. července byly tyto kulovité plodnice ještě uzavřeny. Dalším pozorováním 4. července, jsem zjistil, že „zárodky“ plodnic vejčitého tvaru jsou na povrchu popraskány a některé se již otevírají. Další pozorování probíhalo takto:

8. července — Nalezeno 12 plodnic síťovky dvojité, se zřetelně rozvinutým krajovým závosem - sukynkou, ale poměrně zaschlé celé plodnice — receptakulum s kloboukatou částí mírně ohnuto.

— Zároveň v blízkosti síťovky dvojité bylo nalezeno 10 plodnic hadovky smrduté, které byly též poměrně zaschlé.

Důležitý poznatek, že síťovka dvojitá a hadovka smrdutá mohou růst v těsné blízkosti vedle sebe!!

Síťovka dvojitá je náročná na klimatické podmínky, teplotu a vlhkost. Dle pozorování v letech 1987—1989 výskyt houby se objevil, když před fruktifikací 14—20 dní byla denní teplota 25—30 °C a při vydatných deštových srážkách.

V době růstu síťovky dvojité byl dne 16. července nalezen květnatec Archerův v počtu 8 plodnic na lokalitě v katastru obce Malá Bystřice, okr. Vsetín. Houba rostla v smíšeném lesíku bříza, borovice, smrč na lehké kyselé půdě s odpadem větévek, listů a jehličí. Přítel M. Heryán mi zaslal 2 plodnice, které vyfotografoval Rost. Žůrek.

Další houbou, která se usadila na Valašsku je *Anthurus archeri* (Berk.) E. Fischer, květnatec Archerův. Nálezy této houby na Vsetínsku byly hlášeny již v r. 1986 na I. výstavě hub ve Vsetíně z více lokalit (Santov, Malá Bystřice, Vsetín - Jasenka). Na III. výstavu hub ve Vsetíně byl donesen dne 20. 9. 1989 květnatec Archerův (2 plodnice), které našel Jiří Zelinka ze Vsetína na lokalitě Vsetín - Jasenka „u Kučerů“ na jižní straně. Na lokalitě tato houba rostla na dřevěném odpadu v počtu 6 plodnic.

Druhý den výstavy, dne 21. 9. 1989, byl donesen na výstavu hub záky ZŠ Vsetín (Baroň Ivo, Čurda Karel — 13 let); jedna plodnice této houby byla nalezena na další lokalitě Vsetín - Jasenka „pod Hejtmánky“, kde bylo na této lokalitě 8 plodnic. Rostly na rumišti s dřevěným odpadem.

Návštěvník výstavy z Rožnova pod Radhoštěm, Albert Drštička, hlásil výskyt květnatce Archerova z lokality Rožnov - Hradisko, kde tato houba byla nalezena v r. 1987.

Na III. výstavě hub ve Vsetíně byl květnatec Archerův vystavován na nádvoří zámku s upozorněním na jeho ochranu. Návštěvníci byli vyzýváni k hlášení dalších nalezišť této zajímavé houby. Zprávy o nálezech potvrzují rozšíření květnatce v severomoravském kraji.

Summary: The author describes his find of *Phallus impudicus* Bosc. (1811) and *Anthurus archeri* Berk. E. Fischer on a locality Vsetín-Hub (Vsetín Hills) in the years 1987, —8, —9. Also further localities of *Anthurus archeri* in the area are mentioned.

c) HOUBY A JEJICH VYUŽITÍ

Zdeněk Kluzák

K soutěžím o nejchutnější houby v kyselých nálevech

Rada kroužků pořádá pravidelně nebo příležitostně soutěže o nejchutnější houby v kyselých nálevech a o jejich, mnohdy velmi překvapivých výsledcích se dočítáme na stránkách našeho časopisu i regionálního tisku. V každém případě je nutno tuto aktivitu pochválit, ale tak, jak obvykle probíhá, jde o záležitost více společenskou než odbornou, bez možnosti širšího uplatnění. S pochybovačným kroucením hlavy se čtenáři dozvídají, že prvá místa obsadila třeba šupinovka zlatozávojná, žemlička či dokonce březovník obecný a pokud se sami odhodlají si to ověřit, dopadnou většinou jako sedláci u Chlumce.

Rozhodující, dovoluji si tvrdit devadesátiprocentní podíl na chutnosti má totiž složení nálevu, takže je nutno vzdát hold vybrané chuti vítězných tvůrců. Při hodnocení je vlastní houba zřejmě dost opomíjena. To je záležitosť úrazu a navíc vítězové přesné složení a přípravu svých nálevů buď přísně tají nebo nejsou zveřejněny, takže neexistuje možnost zpětné kontroly.

Proto by bylo, podle mého skromného názoru, vhodné u soutěžních vzorků samostatně hodnotit jednak chutnost nálevu, jednak kvalitu houby (tu především z hlediska konzistence) a sestavit dvě samostatná pořadí. Přitom musí jít pouze o samotné houby, směsí se zeleninou patří do jiné kategorie. Jako podmínku účasti v soutěži vyžadovat vedle vzorků současné předložení receptury nálevu a druhové skladby hub (zejména u směsí) v zalepené obálce se svolením zveřejnění v případech vítězství. Mimoto je možné hodnocení i dosavadním způsobem, takže celá akce bude pestřejší a zábavnější.

Abyste zjistily co nejobjektivnější druhy hub nejvhodnější k nakládání je možno rozšířit soutěž o škálu druhů naložených samostatně, ale výlučně ve stejném druhu nálevu, nejlépe od jednoho výrobce. Očekávám, že v popředí se objeví ty, které tam nesporně patří, hlavně ryzce, holubinky a čirůvky, stíhané hříby, václavkou a několika dalšími, ale může se stát, že právě zde se prosadí — navíc bude-li esteticky upraven — druh, od něhož bychom to nebyli očekávali.

Pokud se týká složení zkušební komise, je žádoucí vybrat známé labužníky, pochopitelně i vítěze předchozích soutěží, nejlépe středního věku, pročež mládež nemá ještě chuťové buňky náležitě vytríbené a v pozdním věku zase ztrácí citlivost. Možná, že by nebyly na škodu komise dvě, dámská a pánská, protože i mezi pohlavím jsou rozdíly a jak známo, muži dávají přednost krmím chuťově pikantnějším. Je jasné, že k absolutním hodnotám nelze nikdy dospět, protože chuť je záležitostí vysloveně individuální. Vzpomínám na tomto místě s láskou svého otce, kterému nejvíce vyhovovaly staré hříby, kdy mohl celý obsah sklenice vyjmout vidličkou vcelku naráz.

Osmělil jsem se předložit vám pár těchto připomínek k zamyšlení, neboť několik podobných soutěží jsem absolvoval a určitou kvalifikaci snad také mám, soudě podle tvrzení mé manželky, že tak mlsného chlapa jako jsem já neviděla.

Není houba jako houba

Nedovedeme si představit českou (a nejen českou) kuchyni bez jídla s houbami. Jsou nejen naším nejlepším kořením, ale i doplňkovou potravinou.

V povědomí je stále zafixováno použití čerstvých žampionů. Snad je to tím, že po desetiletí představovaly delikatesní pochoutku, která byla vzácná. Při tom je známo, že čerstvé houby nemohou nahradit sušené houby. Je to jistě tím, že sušené houby představují 11—12krát větší množství čerstvých hub, z kterých jsou vyrobeny. Čerstvé houby obsahují okolo 90 % vody. Při sušení se tato voda odpaří a výsledný produkt má jen 10—12 % vody. Tím je v sušených houbách koncentrováno aroma a houbová chuť, která je tak odlišná od hub čerstvých.

Stále se jako lahůdka cení hřib obecný (dubový, smrkový, borový) nejen pro své vlastnosti, ale i pro svoji barvu. Při tom jiné druhy hub jsou stejně hodnotné, ale tak líbivou barvu nemají. (Jako kdybychom byli v houbách rasisty.) Hmyz s oblibou napadá hřib obecný, který je měkký a má pro hmyz zvláštní přitažlivost. Proto bývá hřib obecný tak často perforovaný („červivý“).

Pro malou znalost druhů hub je v lidech zakořeněna obava z jedovatých hub. Toto riziko se týká téměř výhradně čerstvých hub, pocházejících ze soukromého sběru „také houbařů“. Jistě je to tím, že se sbírají téměř výhradně hřibovité houby, kde je toto riziko minimální. Literatura nezaznamenala otravu sušenými houbami. Ty padají na vrub čerstvým houbám lupenatým, zvláště muchomůrkám.

Pro sušené houby platí státní jakostní norma ČSN 56 9431, kterou schválil hlavní hygienik ministerstva zdravotnictví. Aby spotřebitel měli jistotu o zdravotní nezávadnosti hub, předepisuje tato norma, že osoby pracující s houbami musí mít základní houbařské znalosti, ověřené zkouškou před komisí Krajského hygienika. Navíc takový podnik musí zaměstnávat znalce jmenovaného ministerstvem.

Úsměv a dobrou pohodu vytváří již vůně, která se line po celém podniku, když na jídelním lístku je populární bramboračka nebo maso na houbách.

Předpisy z Otrokovic

1. Mozaika z hníků (ale i jiných druhů)

Rozpočet pro tři osoby: 3 ve slupce uvařené brambory, 300—400 g hníků podušených na másle, špetka soli, kmínu a pepře, 1 sklenice steril. zeleniny, 2 paličky česneku, 200 g eidamu, 2 vejce uvařené na tvrdo, zmrazená kapusta, špenát nebo 1 hovězí konzerva.

Postup: Plech nebo remosku vytřeme máslem, vysypeme strouhankou. Na dno dáme brambory pokrájené na plátky a dále skládáme dle fantazie: zeleninu, houby, vejce na kolečka, plátky sýru, opět houby, rozmrazený špenát promíchaný s rozetřeným česnekem a navrch opět plátky sýru. Vše se nechá zapéci cca 20 min.

Pozn.: můžeme použít i jiné druhy hub, včetně sušených (předem namočených).

2. Omeleta z hníků

Uděláme těsto na livance, ale bez cukru. Dietář dá dvě tabletky podrceného sacharinu (Spolarinu). Houby podusíme na másle, lehce okmínované, osolené a opepřené. Touto hmotou natřeme livance (omelety) a stočíme.

3. Předpis pro penízovku sametonohou a ucho jidášovo — placky

Sterilizované zelí (i domácí) nakrájíme na drobno, smícháme s hladkou moukou, přidáme 1 vejce, sůl, kmín, 2 stroužky česneku. Podušené ucho jidášovo a penízovku sametonohou ve vlastní šťávě vmícháme do tohoto těsta a usmažíme placky do růžova. Na ně dáme 1 lžici kyselé smetany.

(Při přípravě ale musíme dát pozor — ucho jidášovo na tuku „střílí“)

4. Houževnatec tygrováný se špagetami
Očištěné kloboučky i třené podusíme na másle s trochou soli, kmínu a pepře. Uvažené špagety na talíři pokryjeme touto směsí a zasypeme strouhaným sýrem.
5. Jednoduchý bramborový guláš s houbami
Houževnatec tygrováný nakrájený na drobnější kousky, podusíme na cibulce na másle, přidáme sladkou papriku, nakrájené brambory na kostičky, zalijeme vodou, okmínujeme (event. dále okořeníme) a podusíme do změknutí hub i brambor.
6. Kotletky s houbami
Osolené a opepřené kotletky prudce opečeme po obou stranách a dáme na talíř. Mezi tím podusíme houževnatec tygrováný ve směsi s májovkou — přidáme ke kotletkám, stejně jako zeleninu Moravanku (bez okurek a papriky). Kotletky k opékání můžeme natřít lehce česnekem.

M. Kovář

d) HOUBY ŠKODLIVÉ

Zdravotní potíže po bedle červenající

Mezi návštěvníky naší poradny 18. října 1993 byl i pan Ivo Šimánek z Prahy. Donesl si k určení několik plodniček bedly červenající [Macrolepiota rhacodes (Vitt.) Qué.] a sdělil, že jeho manželka si během víkendu obalila a osmažila několik kloboučků a po několika hodinách po požití u ní nastaly zdravotní potíže takového rázu, že musela být převezena do hradecké nemocnice k ošetření. Z dalšího rozhovoru vyplynulo, že manželka p. Šimánka je po operaci žaludku a když si připočteme i ono obalování a smažení, je po záhadě. Ostatně lidé s chorobami žaludku, či nedostatečným trávením, by se měli spíš vyvarovat pokrmů z hub.

L. Havelík

Co se může přihodit

(Z dopisu čtenářky)

Je to tři roky; také rostlo hodně hub. Spatřila jsem jednoho houbaře, který mne „fascinoval“. Běžela jsem přes dvorek k plotu a ptala se ho, jaké to má houby. Měl tam spoustou jedovatých muchomůrek. Povídám mu: koho chcete otrávit? Vždyť ty houby měly „kalich smrti“. Víte co odpověděl? „Já ten kalich užízil!“ Dal si říci a vše vyházel. A přitom se bál václavěk, ty nechtěl sbírat. Štěstí, že jsem se šla podívat. Proč lidé sbírají houby, které neznají?!

V. M. z Nymburska

Serraceia opět v naší poradně

Dne 11. října přinesla paní Davidová ze své zahrádky u Jindřichova Hradce čirůvku zemní (Tricholoma terreum [Schaeff.: Fr.] Kumm), kterou dobře zná a léta sbírá ze stejného místa. Letos se však stalo, že po pokrmu z této čirůvky měla nepříjemné pocity. Dva dny trvající lehký tlak ve střevech, poměrně labilní žaludek s nechutenstvím. Původce těchto lehkých zdravotních potíží nebylo nutné složitě hledat. Červené skvrnky až proužky na kloboučcích více plodnic okamžitě prozradily napadení chromogenní SERRACEIA MARSCESCENS [Bizio], jejíž metabolity se k lidskému organizmu nechovají nijak přátelsky.

L. Havelík

e) RŮZNÉ

Svatopluk Šebek

Houbařský motiv také v italské heraldice?

V článku „Houbařský motiv v české heraldice“ (ČČH, Praha, 47: 134—136, 1970) a následně v článku „Kadeřávkový grunt čp. 5 ve Vykání“ (Vlast. zprav. Polabí, Poděbrady, 1970: 78—81) jsem upozornil naši veřejnost na zajímavou historickou památku ve Vykání (okr. Nymburk). Je to pískovcový klenák z r. 1536 s reliéfním erbem tří plodnic hřibovitých hub (viz připojený obr. č. 9), osazený dnes na průčelí vstupní brány do statku čp. 5 a pocházející z první poloviny 16. stol., kdy byl uvedený grunt v držení jeho nejstarších doložených majitelů, pánů Hříbských z Hřibů. Svým motivem se jedná o heraldicky ojedinělou památku, jejíž obdoba — personifikace jména šlechtických majitelů gruntu, z jehož původní brány se erb dochoval — nebyla dosud v české heraldice zjištěna.

Nedávno se mi dostal do ruky italský mykologický časopis [Micologia italiana, roč. 2, č. 3] z r. 1973, kde na str. 8 jsem našel zajímavý článek „Un stemma con i funghi“, podepsaný šifrou G. G. (= Gilberto Govi); referuje o podobné heraldické analogii z 16. stol., která byla nalezena ředitelem Ústavu rostlinné patologie milánské univerzity prof. E. Baldaccim v toskánské obci Volterra nedaleko Sieny (Itálie). Na fotosnímku (viz připojená kresba č. 10) je vidět na sloupcové hlavici domu Borgo S. Giusto rodový (?) erb s třemi plodnicemi hub, které autor považuje za pavučinec (Cortinarius). Dům s touto vzácnou renesanční památkou patří rodině Cortinovi; jeden z jejích příslušníků se připomíná kolem r. 1599 jako provin-

Obr. 9. Reliéfni erb tří plodnic hřibovitých hub z 16. století osazený na průčelí vstupní brány do statku čp. 5 ve Vykání (okr. Nymburk). Kresba autora článku.

Obr. 10. Heraldické analogie ze 16. století v toskánské obci Volterra ne-
daleko Sieny (Itálie). Kresba autora článku.

ciál kapucínského řádu sv. Františka z Assisi pro Sardinii. Současné kroni-
ky jej označují za osobu váženou pro jeho horlivost a vzdělání.

I když se nabízí určitá analogie mezi příjmením Cortinovi a rodem Corti-
narius, není (jak se autor citovaného článku domnívá) mezi nimi patrně
žádný vztah. Rod Cortinarius, jemuž se mj. reliéfně zobrazené stylizované
heraldické figury mnoho nepodobají, byl vystaven Friesem v r. 1821 a ve
starších dílech toskánských mykologů ze XVII. a XVIII. stol. (např. Miche-
li, Tozzi, Caesalpinius, Targioni-Tozzetti) není o něm ani zmínka.

Volterrský reliéf připouští podle Goviho řadu výkladů. Domněnek by bylo
mnoho, leč jasný výklad — oproti naší heraldicko-mykologické památce
ve Vykání — chybí. Nicméně zůstává pro srovnávací etnomykologii zajíma-
vým objektem, zasluhujícím další pozornost.

Ing. Vladimír Bazika, CSc.

Hřiby rostou na náměstí nejen ve Stachách

Teplotně i houbařsky lepší polovinu roku (květen—říjen) trávím již třetí
rok ve své rodné obci, v Kněževsi u Rakovníka (známá chmelem). Postup-
ně mapuji kde a jaké rostou houby, a to hlavně v přilehlých ovocných
sadech a okolních lesích. K mému překvapení však nacházím stále více
druhů hub přímo na náměstí obce. Je hodně velké a tvořené staveními,
chalupami a statky zhruba ve tvaru rovnoramenného trojúhelníku o zá-
kladně (kde máme chalupu) asi 100 m a odvěsnách asi 400 m. Před budo-
vami je 5—10 m travnatý pás, pak chodník lemovaný stromy a silnice
ohraničující střed náměstí. V něm je od základny k vrcholu: park, volný
prostor (kdysi pro kolotoče a cirkusy), dále kostel se dvěma rybníky,
hostinec, dvě budovy školy se zahradami, zahradní restaurace a opět park.

Stromy jsou statné, většinou lípy, ale i kaštany javory, duby, buky, ojedinelé i modříny a břízy.

Přímo v travnatém pásu před chalupou rostou pýchavky, špičky; jednou jsem pod lipou našel i suchohřib s růžovou pokožkou kobouku, u sousedů čechratky podvinuté. V parku, asi 10 m od chalupy, s více jak stoletými mohutnými stromy rostou chutné ale i zápašné žampióny, ojedinelé klouzek sličný, muchomůrka růžovka, holubinky (z nichž některé jsem ještě neurčil), na jednom pařezu několikrát za rok choroš šupinatý a hnojník třpytivý, na několika pařezích štítovky jelení (na jednom pařezu se střídají s mohutnými trsy třepenitky svazčité a s mně neznámou houbou vypadající jako kopečky sraženého mléka), hříby žlutomasé a jednou jsem našel i hřib kovář.

Směrem k horní zužující se části náměstí rostou kromě již jmenovaných hub i bedly (kolem jednoho stromu u kostela cca 10 až 15 dvakrát ročně), májovky (na mnoha místech), pod hlohy závojenky podtrnky, ale hlavně všude dost žampiónů (samozřejmě pokud prší). V příkopu před hotelem Hans (letos tam obědval prezident Havel při návštěvě Rakovníka) našla vnučata mé sestry i dva hříby koloděje.

Vrcholem byl zatím nález místního houbaře, 11 hřibů kovářů před posledním velkým statkem v horní části náměstí. Dědeček mého spoluhráče z odbíjené tam zasadil dvě lípy, které teď hrozně stíní a ztěžují bydlení a ochranáři přírody je nechtějí povolit porazit. Ale hříby tam rostou a místní houbaři je plně vysbírávají — já nemám šanci.

Obr. 11. Slzivka tlustonohá — *Hebeloma edurum* Metr. Nalezl přítel Kuhánek u Lázní Bělohrad dne 2. srpna 1993. Nakreslil M. Smotlacha.

Slzivka tlustonohá

Pro lepší pochopení problematiky rodu slzivka [*Hebelema* (Fr.) Kumm. 1871] jsou houby z tohoto rodu řazeny do několika sekcí. Prvé dělení je vedeno dle toho, zdali ještě uzavřená plodnička má zřetelné velum či

kortínku. Pro slzivky bez vela či kortíny byla vytvořena sekce Denudata. Také vlastní sekce Denudata je dále dělena dle toho, zdali lupeny jsou slzící či nikoliv. V podsekcí slzivek, u kterých lupeny jsou bez glutinózních kapiček, je zajímavá, méně běžná slzivka s nápadně hříbovitě zduřeným, větrenovitě kořenujícím třeněm. Tuto slzivku tlustonohou [Hebeloma edurum Metr., (= birrum ss. Bres. = sinusum ss. K. & M.)], našel přítel Kuhánek u Lázní Bělohrad. Klobouk: statný 3–10 cm velký, krémově až okrově plavý, okrově hnědavý či bledě okrově zarůžovělý. Okraj koboučku je podvinutý a nepravidelný. Lupeny: husté, rezavě hnědavé. Třeň: světleji zbarvený než klobouk, postupně však hnědnoucí, vločkatý až slabě šupinkatý, u báze většinou hříbovitě zduřený a větrenovitě kořenující, 3–9/8–12 mm báze až 15(20) mm. Pach: zatuchlé kakao. Sp. 9–12/5–6,5 μ m. Lokalita: horské až subalpínské travnaté jehličnaté lesy, vzácně listnaté lesy. Tato slzivka tlustonohá pro svůj kořenující třeň by mohla být zaměněna se slzivkou kořenatou [Hebeloma radicosum (Bull.: Fr.) Ricken], která však má velum a tudíž patří do jiné sekce.

L. Havelík

Říjen 1993 v Lučeneckém lesoparku

Poslední říjnovou neděli jsem si vyšel spíše na vycházku než na houby s tím, že naberu do košíku václavky na naložení a ani ve snu mě nenapadlo, s jakým překvapením se setkám. V lese bylo více lidí než stromů a až na pár bedel nikdo nenesl nic. Asi dva kilometry směrem na jih do Kohárské doliny na odpočívadle seděl starší houbař a spokojeně pokuřoval ze zapekačky. Vedle sebe položené dva košíky naplněné hříby, které jsem viděl poprvé ve svém životě. Samé mladé, robustní, těžké, tvrdé plodnice o váze odhadem 5 až více než dvacet dkg, na první pohled připomínající hřib smrkový, podstatně ale robustnější; kloboučky bílé, u některých se světlehnědými rozplývajícími se skvrnami, lesklé, u mladších plodnic mírně slizké. Větší plodnice vybarvení stejné, kloboučky suché, lesklé. Nejzajímavější byly třeně těchto hřibů. Na všech byla okrová výrazná síťka o velikosti ok asi 2,4×4 mm od horní třetiny až k bázi třeně. Houbař místo nálezu neprozradil. Do večera jsem nasbíral jen ty václavky a pár pečárek lesních. Na druhý týden v úterý jsem vyrazil znovu a měl jsem více štěstí. Na jižním svahu kóty Kypťác, který je zbrzděný až deset m hlubokými erozními rýhami — na jejich hřebenech jsem našel 12 mladých plodnic tohoto hříbu mezi spoustou mladých křemenáčů březových, osíkových a suchohříbu plstnatého. Křemenáče nebylo kam dávat. Ponechal jsem si na lokalitě asi deset mladých hřibů s tím, že si pro ně přijdu v sobotu, ve víře, že uvidím dospělé plodnice, ale bohužel. V sobotu jsem našel na této lokalitě jen spoustu václavek a jeden křemenáč. Na této lokalitě převládá bříza s habrem, dubem a bukem, spolu pár osík a ojediněle borovice rakouská. Nejbližší smrk je od této lokality vzdálený cca 3 km. Při opakovaných vycházkách do tohoto lesoparku jsem tento hřib již nenalezl. Snad rok budoucí bude příznivější.

Kvetoslav Jašek

Květnatec Archerův v Havlíčkově Brodě

Nález této houby pocházející pravděpodobně z Austrálie není určitě již v Čechách tak velkou vzácností jako před 20 lety, ale přesto je pro každého opravdového houbaře svátkem. Najít tuto houbu se podařilo zatím jen několika šťastlivcům a mezi ně patří i pan Císař z Havlíčkova Brodu — v nezvyklou roční dobu 3. 11. 1993, již asi po týdenních mrazících do -5°C . Tři plodnice této houby vyrostly na okraji města asi 50 m pod závodem Strojírny kamenoprůmyslu na jihovýchodně svaženém břehu rybníka v napadané vrstvě listů mladšího smíšeného listnatého porostu asi 3 m od vody, kdy vrstva lupení ochránila plodnice před mrazem. Dvě plodnice byly již rozvinuté, a třetí byla ještě v kulovitém stádiu. Když jsme druhý den přišli houby vyfotografovat, zjistili jsme, že přes noc rozvinula svá „chapadla“ i tato plodnice. Každá z plodnic měla šest cípů. Vývin plodnice z kulovitého stádia probíhá tedy velmi rychle, podobně jako u hadovky smrduté, a pach květnatce Archerova je rovněž velmi nepříjemný. Pravděpodobně vlivem velkého chladu nebyly plodnice cítit na dálku, ale z blízka a při rozemnutí kousku jednoho ramene (který byl velmi křehký) je cítit pach mnohem ještě horší než u hadovky. Dal jsem tomu název „pach zdechlíny skunka pohozeného na hnoji“. Škoda, že takovýto skvost mezi houbami je takto nepříjemně cítit. Houby jsme po vyfotografování ponechali na místě a tuto lokalitu budeme v příštích letech dále sledovat.

Jiří Pejchal

Martin Šimek

PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ MYKOFLORY SPR HRABANOVSKÁ ČERNAVA

K sepsání tohoto článku mě vlastně podnítl příspěvek pana Svatopluka Šebka, otisklý v ČCH 3—4/1992 a týkající se mykofloristického výzkumu SPR Hrabanovská černava u Lysé nad Labem. Měl jsem možnost navštěvovat tuto oblast po období tří let (1989—91), vždy od června do listopadu 2 až 3× měsíčně. Území rezervace je poměrně bohaté na různá rostlinná společenstva (viz již jmenovaný článek), mé sběry však pocházejí pouze z jednoho místa, ze SV části rezervace. Nachází se zde písečný přesyp, porostlý starším borem (*Pinus sylvestris* a *Pinus nigra*) s vmíšenou krušinou olšovou a břízou, který je lemován mladými borovicemi. Podrost tvoří psamnofilní společenstva a většinu těsného okolí tohoto rozlohou malého lesíka (asi 25×50 m) potom xerofilní luční porosty. Proto tvoří následující soupis druhů pouze malou část druhového bohatství této jinak převážně mokřadní rezervace.

V období od 28. 6. 1989 do 27. 11. 1991 jsem uskutečnil celkem 34 exkurzí, při nichž jsem našel 67 druhů hub. Jsou členěny abecedně dle latinských názvů, u vzácnější se vyskytujících druhů je uvedeno datum nálezu. Místa nálezu jsou označena zkratkami:

B — Vzrostlý borový les

M — mladý okrajový porost borovic

T — v trávě mezi lesem a okrajovým lemem mladých borovic

Pro případné zájemce jsou k dispozici termíny jednotlivých exkurzí s počtem nalezených plodnic jednotlivých druhů a místem nálezu, sběry jsou doloženy exslikáty.

Agrocybe praecox (Polníčka raná) T — 1. 8. 91
Agrocybe semiorbicularis (Polníčka polokulovitá) T — občas
Auriscalpium vulgare (Lžíčkovec šiškový) B, M — občas
Baeospora myosura (Penízovka drobnovýtusá) B, M — vzácně
Boletus badius (Hřib hnědý) B, M — občas
Calocera viscosa (Krásnorůžek lepkavý) B — zřídka
Chalciporus piperatus (Klouzek peprný) M — 1. 9. 91
Chroogomphus rutilus (Slizák lepkavý) M — občas
Clitocybe brumalis (Strmělka říjnová) B — často na podzim
Clitocybe clavipes (Strmělka kyjonohá) T — vzácně
Clitocybe ditopa (Strmělka aromatická) B — často na podzim
Clitocybe fragrans (Strmělka vonná) M, T — často
Clitocybe fuliginipes (Strmělka tmavonohá) B, M, T — často na podzim
Clitocybe gibba (Strmělka nálevkovitá) T — občas
Collybia asema (Penízovka kuželovitá) M — 14. 10. 91
Collybia racemosa (Penízovka hroznatá) M — 1. 10. 90, 30. 10. 90
Collybia tuberosa (Penízovka hlízatá) M — občas
Crinipellis stipitaria (Penízovka drsná) T, M — hojně
Cystoderma amianthinum (Zrnívka osníková) M, T — 14. 10. 91, 28. 10. 91
Cystoderma carcharias (Zrnívka žraločí) B, T — vzácně
Dacrymyces stillatus (Sliznatec rosolovitý) B — hojně po celé období
Entoloma leptanipes (Závojenka trávníkonohá) M — 17. 10. 89, 30. 10. 89
Galerina hypnorum (Čepičatka mechová) B, M, T — velmi hojně
Galerina unicolor (Čepičatka jednobarvá) B — vzácně
Gymnopilus sapineus (Plaménka jedlová) B — vzácně
Hygrophoropsis aurantiaca (Strmělka oranžová) B, M, T — hojně na podzim
Hypholoma fasciculare (Třepenitka svazčítá) B — občas
Hypholoma sublateritium (Třepenitka cihlová) B — vzácně
Inocybe phaeosticta M — 17. 10. 89, 14. 10. 91, 28. 10. 91
Lactarius deliciosus (Ryzec pravý) M — 17. 10. 89, 1. 10. 90
Laccaria laccata (Lakovka laková) M — často
Laccaria proxima (Lakovka statná) M — občas
Lactarius rufus (Ryzec ryšavý) B, M — občas
Lepista irina (Čirůvka kosatcová) T — 30. 9. 91, 14. 10. 91, 28. 10. 91, 27. 11. 91
Lycoperdon perlatum (Pýchavka obecná) M — občas
Lycoperdon pyriforme (Pýchavka hruškovitá) B — zřídka
Marasmius androsaceus (Špička žíněná) B, M, T — velmi hojně
Marasmius graminum (Špička travní) T — občas
Marasmius avenacea (Helmovka podzimní) T — občas
Mycena chlorinella (Helmovka ojíňená) M, T — často na podzim
Mycena epityrgia (Helmovka sliznatá) B, M, T — často
Mycena flavaalba (Helmovka žlutobílá) M, T — hojně
Mycena galopoda (Helmovka mlékonohá) B, M, T — hojně
Mycena pura (Helmovka ředkvičková) M, B, T — občas
Mycena sanguinolenta (Helmovka krvavá) B, M, T — hojně
Mycena stylobates (Helmovka diskonohá) T — občas
Mycena tenella (Fr.) Qué. — 17. 10. 89, 30. 10. 89, 30. 10. 90
Mycena zephirus (Helmovka zefyrová) B, M — občas
Paxillus involutus (Čechratka podvniutá) M — občas
Paxillus panuoides (Čechratka sklepní) B — 30. 9. 91
Phellinus pini (Ohňovec borový) B — vzácně
Pluteus atromarginatus (Štítovka černošedá) B — 30. 9. 91
Postia stiptica (Bělochoroš hořký) B — vzácně
Polyporus arcularius (Choroš plástvový) M — vzácně na dubu
Rhodocybe caelata (Rudoušek reliefový) M — 30. 9. 91
Rickenella fibula (Kalichovka oranžová) B, M, T — velmi hojně
Russula cessans (Holubinka ranná) M, B — často na podzim
Strobilurus stephanocystis (Penízovka provázková) B, M, T — hojně na jaře
Stereum sanguinolentum (Pevník krvavějící) B — vzácně
Stropharia aeruginosa (Límčovka měděnková) T — občas
Stropharia coronilla (Límčovka věnčená) T — 1. 8. 91, 16. 8. 91, 1. 9. 91
Suillus bovinus (Klouzek kravský) M — vzácně
Telephora terrestris (Plesňák zemní) M — občas
Trichaptum fuscoviolaceum (Bránovec hnědofialový) B — občas
Tricholoma terreum (Čirůvka zemní) M — vzácně
Tricholomopsis rutilans (Šafránka červenožlutá) B — 27. 11. 91

Latinské názvy použity dle klíčů Meinhard Moser — Die Röhrlinge und
 Blätterpilze 1978 a Walter Jülich — Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und
 Bauchpilze 1984

Moje nálezy v r. 1993 (Tachovsko)

V zimních měsících rostla v hojném množství penízovka sametonohá, hlíva holubí i ústříčná byla již vzácnější. Kačenky české a smrže rostly již počátkem dubna, ale po deseti dnech úplně zmizely. Na májovky bylo letos příliš sucho a na osvědčených místech jsem jich našel jen několik. Zato počátkem června jsem nacházel již hříby kováře, křemenáče a kozáky a od konce června pak hříby smrkové. Houby zde tedy rostly v průměru o měsíc dříve než jiné roky. Přes léto rostlo téměř vše, ale co do množství to byl horší průměr. Teprve koncem září se houby opravdu „rozrostly“. Překvapil mne kotrč kadeřavý, jehož plodnice dosahovaly velkých rozměrů a na tradiční lokalitě jsem našel i dvě plodnice vatovce obrovského velikosti kopacího míče a několik plodnic menších. Ještě počátkem listopadu jsem nacházel lišku obecnou, hříb hnědý, strakoše a kotrč kadeřavý. Před nástupem mrazů také čirůvky havelky a zelánky.

K hříbu nachovýtrusnému: jeho nálezy u nás na Tachovsku nejsou výjimkou, roste v poměrně velkém množství (místy), ale sbírá jej jen minimum lidí — bojí se jej. Roste i v poměrně suchém počasí, často současně s hříbem žlučovým, kdy jiné houby téměř nerostou.

Petr Houdek, Planá u Mariánských lázní

RUBRIKA ZAJÍMAVOSTÍ

Něco z Otrokovíc a okolí

Houževnatac tygrovaný roste po celý rok, ale nejchutnější je na jaře (duben—květen). Vyskytuje se na starých kmenech či pařezech obrostlých travou. Roste hlavně v lužních lesích, a to v okolí Hulína, Kroměříže, Otrokovíc a Napajedel, vše v povodí řeky Moravy. Je to houba výrazné vůně po mouce. Tato houba je předzvěstí růstu májovek. Vyskytuje se často i v povodí Dyje (Hevlín, Hrádek, Dyjákovice okr. Znojmo). V poslední jmenované obci se také vyskytuje vatovec obrovský.

M. Kovář

Trutnov (15. 11. 1993). Na schůzi MK dne 18. 10. t. r. jsme určili 49 druhů hub, na vycházce MK o týden dříve jsme našli a určili 114 druhů hub. Vycházka byla pěkná i když chvílemi pršelo. Na schůzi MK dne 1. 11. t. r. bylo přineseno a určeno 75 druhů hub. Určování zajistili přátelé Carda a Křížek.

Ing. St. Jansová

Vroutek (20. 11. 1993). Pozdrav ze „Zamykání lesa“ Vám všem zasílají žatečtí houbaři. Našli jsme a určili 26 druhů hub (mezi jinými: *Boletus badius*, *Gomphidius rutilus*, *Lactarius deliciosus*, *Melanoleuca longipes*, *Amanita muscaria* ...).

23 podpisů

Český Krumlov (24. 11. 1993). V zámecké zahradě jsem našel ještě po prvních mrazech: šupinovku kostrbatou, třepenítku makovou, holubinku Maierovu, opeňku měnlivou, čirůvku zemní, chrpáč kadeřavý, závojenku olovovou (?), líhu nahloučenou, šťavnatku a kožnatku (neurčené). Chrpáč byl celý bílý, téměř bez třeně, klobouk rýhovaný. Dne 8. 11. jsem našel ještě: lišky nálevkovité, křemenáč hnědý, hříby hnědé, pod modřínou klouzky.

Bohuslav Strnad

Trávníky (28. 11. 1993). Děkuji za sešit 3 Mykologického sborníku, velice mne potěšil. Hříbu nachovýtrusnému dávám přednost před hříbem hnědým, který je pro mne hodně aromatický. Tady hříb nachovýtrusný houbaři mnoho nesbírají.

Miroslav Kovář

Brno (29. 11. 1993). Celý letošní rok, sběry a vycházky byly houbařsky úspěšné. Ještě 18. 11. jsem donesl několik holubinek, pečárek a téměř 2 kg zdravých hříbů hnědých!

Ladislav Ševčík

Trutnov (29. 11. 1993). Ze Slovenska nám přišel dopis, kde popisují anabázi se zásilkou 6 kg hub, kterou nám chtěli poslat na výstavu. Když nakonec získali povolení, chtěli na nich celníci zaplatit 550 Kč jako clo (!).

Ing. St. Jansová

Ratíškovice (5. 12. 1993). Moravští zemané nevymřeli — enom zchudli. Jak praví klasik: „Život tropí hlouposti“ — a my je fotografujeme. Kvůli houbám jsem se nemohl věnovat houbám. Jeden z mých známých mne navedl na pěstování žampionů...

Dubňany (7. 12. 1993). Musím se omluvit, že celý rok jsem Vám nedal vědět, co se v naší houbářské kroužku děje... Zveme Vás na XIV. ročník ochutnávání hub v čirých nálevkách...

Žatec (13. 12. 1993). Dne 11. 12. jsme v Pastuchovicích nasbírali překrásné čirůvky dvoubarvé — cca 15 kg.

Praha (16. 12. 1993). V posledních dnech jsem našel 2×¼ kg zdravých penízovek sametonohých, které v Praze a okolí vyrazily.

Praha (16. 12. 1993). V Karmelitské se večer sešlo ke schůzi a besedě 25 členů výborů České mykologické společnosti. Připili si na dobrou spolupráci v r. 1994.

Trutnov (17. 12. 1993). Přítel Jakoubek vede náš kroužek již 25 let. K tomuto výročí mu Tonda Strick předal houbový dort a přítelkyně Stýblová z Lanžhotu upečeného dortového kapra s mandlemi.

Jak je známo, houbářská poradna v ústředí České mykol. společnosti pracuje celoročně. Prvým návštěvníkem, který přišel 3. ledna 1994 byl přítel A. Okuněv z Prahy. Ze svých lokalit v Braníku přinesl pařezník pozdní (Panellus serotinus (Schröd.: Fr.) Kühn.). Zároveň nahlásil nález penízovky sametonohé a šfavnatky modřínové.

Otrokovice (1. ledna 1994). Na Nový rok jsem přinesl 1 a půl kg penízovky sametonohé a dva krásné trsy hlívy holubí. Ta rostla na kmeni topolu a byla pod sněhem. Posílám na tyto dva druhy hub recept.

M. Kovář

Žertík přírody

Jedna z častých reklam z televizní obrazovky zní, že koko je z kokosu. Ovšem, aby po rozbítí kokosového ořechu z něj vypadlo cosi, co silně připomínalo mlženku, či hříbek, o se každému nepovede. Pochopitelně, že to vyvolalo rozruch v rodině a obavu o zdraví děcka, které před tím vypilo vodnatý obsah. Z tohoto důvodu dne 6. 12. 1993 paní J. Šulcová z Prahy 4 vyhledala naší poradnu a donesla tuto kuriozitu. Celková velikost tohoto útvaru byla značná, délka 35 mm a průměr 17—18 mm. Naštěstí se v tomto případě nejednalo o nádorovitý novotvar, ale o plod v plodu — polykarpii. Proto požití čehokoliv z tohoto kokosového ořechu naprosto nemohlo komukoliv způsobit žádnou újmu na zdraví.

L. Havelík

Z dopisu poradně

Ing. A. Švecová

Vážená pani,

při svojej návštěvě v mykologickej spoločnosti v marci t. r. som Vám spomínal, že v jednom zo starších slovníkov som našiel reklamný inzerát na publikáciu o hubách.

Inzerát bol publikovaný v Slovníku angl.-českom a česko-anglickom vydanom r. 1912 nakladateľom Lorenzom v Třebíči a znel:

František Zavřel: Houby, Nakladatel: Jindřich Zavřel — Třebíč

Kniha pro každého, obsahující houby u nás nejvíce se vyskytující jedlé a jím podobné jedovaté, s návodem, jak je sbírat, v domácnosti upotřebiti, je pěstovati, s přídatkem o rychlé pomoci při otrávení houbami. Cena váz. K 2.40. Kapesní formát

S pozdravom

Libor Ďurček

Podzimní výstava hub 1993 v Praze očima žáků základní školy v Praze 5

Paní učitelka Jířavová zadala písemnou práci

Jak vidí exponáty — houby, výstavu a její uspořádání žáci pátých tříd? Posuďte (a pobavte se) s námi:

- ... mimo pravých hub tu byly i houby z porcelánu a keramiky... některé houby měly velmi silné nohy, a některé je měly tak slabé, že se podobaly hlavičce na stéble trávy... jiné tak do oblouku, že když se postavily na kořen, čepička byla vzhůru nohou, a byla těsně nad zemí... (Haas)
- ... V úterý 5. 10. jsem byla se školou na výstavě hub. Viděli jsme tam i takové houby, které považujeme za jedlé a tam je mají smrtelně jedovaté a naopak... Jsem ráda, že jsem tam mohla jít. (Dohnalová)
- ... Když jsem vešla do místnosti, kde byla výstava, mou pozornost upoutaly dva velké pravé hříby. Byly však z umělé hmoty... po místnosti byla cítit krásná vůně hub... (Juránková)
- ... Na výstavě byla jediná houba, která se mi opravdu líbila, a to holubinka hlinožlutá, které byly dvě na sobě. (Král)
- ... našel jsem tam houby, které jsem neznal, např.: trsnatec, anýzovník, jazourek a pestřec. Byla tu poradna, kde jsme se mohli poradit o houbách. Byla to moc hezká výstava. (Hnilica)
- ... Byly tam hodně hezké houby. Některé byly umělé, jiné živé... líbily se mi muchomůrky a choroše, nejvíce se mi však líbil hřib plstnatý.
- ... výstava se konala ve Slovanském domě. Ukazovali tam také kromě opravdových hub z moduritu, byly sice pěkné, ale víc se mi líbily ty pravé... nejvíce houba, která nesla jméno penízovka dlouhonohá... (Wolmanová)
- ... nejvíce se mi tam líbila houba, která se jmenovala holubinka dívčí... (je na obrázku) (Holubinková)
- ... nejvíce se mi líbila muchomůrka císařka — měli ji tam jako umělou. Výstava se mi moc líbila. (Gergelyová)
- ... nejvíce se mi líbila penízovka dlouhonohá... (je na obrázku) (Fišerová)
- ... nejvíce se mi z výstavy líbila muchomůrka zelená, je smrtelně jedovatá... přišla jsem s sebou smrt... (Tichý)
- ... byly tam dva malé stoly a na nich byly jedovaté houby. Na výstavě bylo 250 druhů hub. U hub byly kartičky a na nich názvy hub a jestli jsou jedovaté nebo jedlé — houby byly hezky uspořádané... (Jiránková)
- ... mně se tam nejvíce líbila bedla vysoká, která měla nejmenší dvacet centimetrů... (Novotná)
- ... dnes jsme šli s naší třídní paní učitelkou Jířavovou na výstavu hub. Nejvíce se mi líbily houby ze sádky, byly to modely hub, které tam nebyly... (Kohlíčková)
- ... byly tam choroše i normální houby... byly tam i modely, a ty modely byly tak šikovně udělané, že když jsem je prohlížela napoprvé, myslela jsem, že jsou pravé... velice mne zaujaly svou věrohodností a nepochybností — byly pro mne nejhezčí a nejzajímavější bodem výstavy! (Bímanová)
- ... tato výstava nám doplnila znalosti o houbách. Když jsem pak byla s rodiči v lese, hned jsem věděla, které houby jsou jedlé a které ne. Těchto výstav by mělo být víc, jistě by se tím předešlo mnoha otrávám. (Zajícová)
- ... houby ráda jím, tudíž je ráda sbírám, proto jsem uvítala výstavu, kterou jsem navštívila se školou... poučila jsem se, které houby jsou jedlé pouze jednou, a které vícekrát... (Vilímková)
- ... byl tam jeden pán, a ten nám povídal o houbě, která je tak jedovatá, že když jí dospělý člověk sní malíčky kousek, do minuty zemře... (Merunková)
- ... nejvíce mne zaujaly krásné plastické houby — ty se povedly. Některé jiné houby se mi nelíbily, protože byly seschlé. Někdy mně až udivovalo, že některé houby, které nebyly moc hezké, byly jedlé... (Pražáková)
- ... výstava se mi líbila, byly tam houby jedlé a prašivé... Nelíbily se mi houby umělé. (Machek)
- ... bylo to tam hezké až na ty umělé houby. Nejhezčí byly hvězdice a ten velký hřib... rád houby sbírám, ale nemám je rád. (Kubásek)

(za redakci ČČSH — A. Švecová)

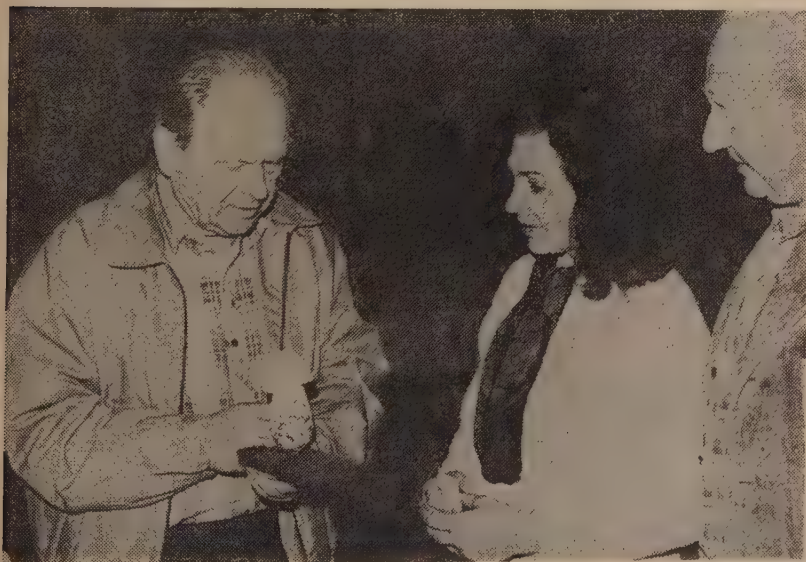

Obr. 12. Penízovka dlouhonohá, jak ji nakreslila žačka páté třídy Fišerová a holubinka dívčí, jak ji nakreslila žačka Holubinková ze smíchovské základní školy.

Zapomenutý učitel — milovník Brd a přírody

V roce 1993 tomu bylo 120 let, co se narodil Václav Los, bývalý ředitel měšťanské školy v Hořovicích. Byl to muž vysoké postavy, vynikající učitel, vědec a přítel přírody. Byl velkým znalcem rostlin a hub brdského kraje. Prozkoumal nejen lišejníky, mechy a houby brdského pohoří, ale jezdil za „kytičkami“ po celé republice. Jeho nálezy a poznatky přijali příznivě přední vědci jako byl např. prof. K. Cejp. Václav Los zemřel 2. 11. 1942.

Převzato z Podbrdských novin

Obr. 13. Ing. Miroslav Smotlacha vysvětluje návštěvníkům rozdíl mezi „šedivkou“ a „panterkou“ na pražské výstavě hub ve Slovanském domě v říjnu 1993. Foto: ing. Jíří Baier.

Psi v lese

Divný název k povídání s houbařskou tematikou, že? Ale nějak se mně to vnutilo do vzpomínek. Jistě mnozí z vás se při svých houbařských toulkách setkali se psem. S pánem, myslivcem, nebo i bez pána, když se hnál za zvěří a čekal, až ho nějaký hajný zastřelí.

Jako oktáván klasického gymnázia v Banské Bystrici jsem bydlel jeden čas ve smutné za SNP proslulé vesničce Kremničke, kde ve společném hrobě, původně protitankovém příkopu, padlo ranami německých dobyvatelů několik set lidí, mezi nimi i mých dobrých přátel. Tak z této vesničky jsem chodil denně do školy a zpět. Ale chodil jsem také na houby, nejčastěji za Hron do prostoru tehdejší zastávky Iľiaš. Měl jsem tam krásné lokality všech druhů hřibů, kozáků, křemenáčů, klouzků. Tam jsem zažil dobrodružství, na které nikdy nezapomenu. Vylezl jsem z houští a přede mnou na cestě ležel pes. Velký pes, něco mezi čuvačem a vlčákem. Když jsem se postavil, skočil. Impulzivně jsem ho srazil rukou k zemi a když se chystal k novému útoku, kopl jsem ho těžkou bagančí přímo pod tlamu do krku. Zavyl, svalil se a pak už nevstal, zabil jsem ho svou valašskou. V obci jsem to hlásil a dozvěděl jsem se, že jde o vzteklého psa, kterého marně místní lidé hledají. Trochu jsem si oddechl, nevěděl jsem, zda by moje jednání bylo uznáno jako nutná sebeobrana.

Jindy jsem byl podobným hafanem napaden na vážeckých lukách, když jsem šel kolem salaše a pes nebyl přivázan, resp. se utrl; bača byl kdesi pryč a vysvobodil mne, bránícího sebe i kořist s krásnými tatranskými hříby. Jak? Prostě stál jsem bez pohybu proti zuřícímu psu a držel jsem ho doslova v šachu upřeným přímým pohledem do krvavějících psích očí. Bača přiběhl s omluvou, že se pes utrl. Mně ale dobře nebylo, použil už jinde vyzkoušený způsob postavil se na čtyři a lézt proti psovi, který pak uteče, jsem si netroufal. Ale vyzkoušel jsem to mnohokrát jinde, jednou to udělala i moje žena, když jsme byli na dovolené na Martiňáku, malý pes chatařův utekl a manželce se pak vyhýbal. Zkuste to také.

K dalšímu smutnému setkání došlo v lesích za Zeleným křížem v prostoru Kublova. Tam jsem na jednom místě nalezl přivázaného psa, řekl bych podvrátáka, ani neštěkal, ani nevřečel, jen se smutně díval. Marně jsem volal, marně jsem čekal, nikdo nepřišel. Tam jsem měl jednu lokalitu na malé stráni doslova obklopenou houštinami kopřiv. Proto tam nikdy nikdo nepřišel a pro mne tam vyrostly nádherné dubáky. Jednou jsem se tam setkal s hajným a divil se, že jsem to místo našel. A ještě víc se divil, když jsem mu řekl, že tam na okraji se pravidelně sluní krásný tetřev hlúseč. Viděl jsem ho tam často. Tak toho uvázaného psa už jsem našel při cestě domů s plným košem nádherných hřibů. Vracíval jsem se do Zdic a odtud vlakem domů, na nádraží jsem vždy udělal s košem hřibů úplný rozruch. Překonal jsem obavu, viděl jsem, že pes je zasláblý hladem. Nabídl jsem mu zbytek svého studeného jídla a pak jsem psa odvázel od stromu. Šel se mou bez námitek. Na začátku Zdic jsem šel kolem JZD Hrouda, tam mne potkal nějaký muž a divil se houbám i psovi. Ten si pak psa vzal, že ho uživí. Věnoval jsem mu za to pět hřibů.

Nakonec jedna veselá příhoda, ani ne houbařská, ale psí. Dělalí jsme s manželkou pochod polohoubařský poloturistický. Z Unhoště do Dědkova mlýna a přes lesy do Loděnic. Ale člověk miní a pes mění. Do Loděnic jsme nedošli. Z jedné vily u Dědkova mlýna vyběhl krásný bílý, chlupatý psík. Měl se k nám a doprovázel nás. Marně jsem ho posílal domů, dokonce jsem mu hrozil klackem, hodil jsem po něm kamenem a on nám ho přinesl zpět. Co teď? Přece nemůžeme dojet až do Loděnic a tam nastoupit do vlaku a odjet. Rozhodnuto z půl cesty jít zpět do Unhoště. Kousek cesty, po níž jsme se vraceli, byl čerstvě asfaltovaný. V přetékajícím asfaltu se v příkopu přilepil bažant a nemohl se zvednout. Psík ho uviděl dříve než my a začal ho obtěžovat. Než jsem mohl zakročit byl na půl přilepený i pes, jeho bílé chlupy byly asfaltem slepeny a úplně polepeny perím. Vysvobodil jsem bažanta a hodil ho do vzduchu, ale celý spodek měl bez perí, asi skončil zle. Vysvobodil jsem i chlupáče, byl to konický pohled, alespoň pro nás. Už ale nebylo do smíchu, když jsme se vraceli kolem vily, kde byl domovem, jeho majitelce, když kráčet po luxusním koberci ke dveřím vily, kde stála paní. Uslyšeli jsme jen výkřik: „Pro kristapána!“ Tam jsme slyšeli i jeho jméno — Šotek. Zrychlili jsme krok. Hub jsme moc nepřinesli.

Rudolf Princ

Houby — radost, zdraví, potěšení

Moje žena měla dlouho k houbám odpor. Zpočátku k tomu napomáhala jejich láce na velkých houbařských trzích v Uherském Brodě, kdy v třicátých letech při velkém výskytu hub byl někdy kilogram vybraných malých hřibů k nakládání za pouhé dvě koruny! Kilo pěkných mladých větších hřibů bylo jen za korunu, a trochu odrostlejší starší hříby po padesáti haléřích.

Proto moje žena používala jen mladé hříby, pouze jejich klobouky, a jejich bílé třeně s dalšími nečervivými hříby dovolila jen usušit.

V období, kdy hříby nerostly, tak do polévky kromě sušených hřibů jednou za sezónu schválila václavky, a na ostatní jídla jen májovky a jí jediné sympatické lišky. Křemenáče a kozáky odmítala, protože jsou slizké, ale hlavně pro jejich tmavou dužninu, a do polévky, aby neztmavla, nedala ani sebekrásnější hříby hnědé.

Její odpor jsem překonával až při vycházkách do lesa. Po zaujatém studiu populární knihy prof. Dr. Fr. Smotlacha „Mycologia practica“, a častým pobytem v kouzelném lesním prostředí, při pohledu na velké skupiny hřibů, bedel, zvláště objemných trsů václavek bezprstenných na pařezech, množství penízovek sametonohých, se pozvolna zapojovala mezi obdivovatele a zanicené houbaře. Nakonec dovolila do našeho houbarského jídelníčku postupně zařazovat křemenáče, kozáky, klouzky, žampióny, bedly, ryzce, pýchavky, muchomůrky narůžovělé, katmanky, čirůvky fialové, mlíženky, kováře, koloděje, opěňky, špičky, různé penízovky, hlívu ústředníou a mnohé další druhy.

Jen psířeh dubový, choroš sírový nebo mladé hadovky zápašné mohu si připravit jen pokud jsem doma sám... Ještě ale dost připomínek o hazardování s naším zdravím jsem musel vyslechnout, než nakonec prohlásila za nejlepší houbové jídlo, jaké kdy jedla u mojí maminky: omáčku z krásných purpurových hřibů nachových, které pak v lese sama i sbírala.

Dnes je pro nás velkým potěšením, když z rozdrobených přestálých plodnic hozených na zahradu se někdy pod smrkem objeví bedla, pod břízou holubinky, kolem borovice klouzky, v trávě pod stromy májovky, podtrnky, pýchavky, žampióny, hníky obecné, čirůvky dvoubarevné, na ořechem dřevě penízovky sametonohé, šitovky jelení a hlíva ústřední. Ze zakoupené sadby pěstujeme límcovku obrovskou.

Mezi naše nejoblíbenější svateční jídla patří mimo jiné různé ochucené houby se špagetami, pouze slaninou, a šunkou — zapečené pod křupavým povlakem z rozšlehaných vajec a nastrouhaného tvrdého sýru. Houby jsou z našich zásob: jednotlivé druhy hub sterilované ve vlastní šťávě, ale hlavně z té pel-mel lesní směsi, pestré houbové všehochuti, propagované p. prof. Dr. Fr. Smotlachou.

E. Němec, Uherský Brod

Příběh z přírody

Máme zahrádku, kde sice každý rok vyroste límcovka vrásčito-prstenná, ve skalce žampión, v trávě špičky a další drobné druhy — ale chci psát o milém ptáčkovi — rehkovi zahradním. V naší, sice malé, ale útulné a účelové chatičce strávím v létě hodně času. U dveří, pod stříškou se stolem na přípravu ovoce na zavazání či sušení hub mi bylo jednou nápadné lehké mihnutí pod stůl a opět ven. A byl to právě rehek, který měl uvnitř v šuplíku v rohu hnízdečko, později pět vajíček a střídající se samička se samečkem mne nebrali vůbec na vědomí. Jednou jsem svačila v chatě, dveře plátě otevřené, slyším rehkův křik, jak to umí, když hrozí nebezpečí. Vyjdu ven, a na plotě, který je vzdálen cca 4 m, sedí samička a volá o pomoc: jak by ne, když z druhé strany od sousedů přeskočila kočka! Zahnala jsem ji, a samička se uklidnila. Toto se po několika dnech opakovalo, ale já jsem její křik neuslyšela ihned. A tak si ke mně přilétla až do dveří... vyšla jsem a opět zahnala kočku, která již tentokrát byla blízko stolu — to už se ozývala i mláďata z hnízda. Byla jsem zvědavá, co budou dělat mláďata, až je budou rodiče vyvádět, ale zkazilo se počasí a na chatě jsem krátkou dobu nebyla. Po mém příchodu bylo již k mému zklamání hnízdečko prázdné. Uvažovala jsem, zda to nemá na svědomí kočka, ale pak jsem dále pracovala na záhonech. Najednou slyším hlas rehka, a na plotě sedí samička, sameček a pět mláďat, a jakoby mi ty své potomky představovali — tak švitořili. Určitě se mi jen přilétli ukázat, po prohlédnutí opět odletěli a vícekrát jsem je již pohromadě nezastihla.

V. Grmelová, Jílové u Děčína

Jak jsem poznal ryzec peprný

Málokdo asi uvěří, že mně to trvalo téměř čtyři desítky let. Přesto je toto mé podivné tvrzení doslova pravdivé. Svůj původ mělo již v dobách mého klukovského mládí a bylo uskutečněno za použití menšího násill.. Ne sice mou rukou, ale přece jen za mé osobní účasti.

Před těmi čtyřmi desítkami let byly poměry v našich lesích daleko utušenější nežli v současné době. Hub rostlo každý rok požehnaně. Kupříkladu lišek bývalo někdy tolik, že jsme sbírali jen ty největší a nejpěknější a celý náš houbový sortiment obsahoval asi dvanáct těch nejlepších druhů. Ostatních jsme si nevšimli buď z neznalosti nebo z bázně před otravou.

Na našich houbářských výpravách nám bývaly nápadné veliké shluky statných bělavých plodnic. Nic zlého se o nich netradovalo ani u starší ani naší mladé generace. Pro jakousi podobnost s holubinkami jsme jim říkali ve svém houbářském jazyce „bílé holuby“. Nechávali jsme je celkem napokoji a jen z klukovské rozvornosti jsme s nimi někdy po sobě házel..

Jednou jsme se na takové výpravě setkali v lese s partou houbařů z opačného konce vesnice. Nejprve bylo přátelské povídání, pochlibování a vzájemné ukazování nálezů, potom padla jakási urážlivá slova a z toho vypukl okamžitě válečný konflikt. Rychle jsme se rozdělili na dva tábory, každý asi o šesti bojovnících. Jako válečný materiál nám posloužily pohodové ony bílé holuby.

Během urputného zápolení mrštil můj spolubojovník mohutnou plodnicí proti svému protivníkovi právě v okamžiku, kdy tento něco nadšeně vykřikoval. Houba se mu rozbila přímo na ústech a kusy z ní mu vnikly až do krku. Začal poskakovat, vyrážet podivné zvuky, zřejmě se dusil. Po chvilce se mu podařilo ústa uvolnit a hned nato vykřikl plačtivým hlasem: „Panebože, to je peprný“.

Toho jsme se ulekli, neboť peprná houba znamenala tehdy pro nás veliké nebezpečí otravy. To také značně ochladilo naši bojovnost a kupodivu jsme se docela přátelsky rozešli.

Kolem „bílých holubů“ jsem chodíval dlouhý čas bez zájmu. Změna nastala až tehdy, když se mi dostal do rukou krásný Pilát — Ušákův atlas hub. Podle vyobrazení v téměř skutečné velikosti jsem s překvapením zjistil, že ta válečná houba z mých klukovských let je vlastně ryze peprný (*Lactarius piperatus* (Fr.) S. F. Gray.) a zároveň si vzpomněl na ten „peprný“ výkřik při právě vyličené bitce.

Samozřejmě chtěl jsem se co nejdříve přesvědčit o kvalitách nově poznané jedlé houby. Při nejbližší příležitosti jsem si je usmažil na slanině se solí a kmínem a zjistil, že chutnají docela dobře. Jen se to nesmí opakovat příliš často.

Josef Jetelina

Na houbách u „železných opon“

Pročítám náš časopis opravdu opravdu důkladně a nevynechávám ani drobné zprávičky a informace na zadní straně obalu. Pokaždé tam je upozornění na to, aby naši houbaři nosili sebou do lesa členskou legitimaci a odznak. Teď mně to vyvolalo vzpomínku na jeden můj případ, kdy mně legitimace zachránila před možnými trestními následky.

Někdy na počátku padesátých let jsem trávil s manželkou dovolenou ve Volarech. Bydleli jsme na nádraží v „úřednické“ nocležně za pár korun denně. Nevýhoda byla v tom, že jsem nemohl nasbírat houby sušit ani nakládat. Jezdili jsme na výlety a za houbami do nedalekých stanic a zastávek, odkud bylo blízko do lesa, tam kam se smělo. I přesto byli jsme často hlídkami kontrolováni, někdy už i ve vlaku. Černý Kříž, Stožec, Nové údolí, tam bylo hodně rašelinišť a rostly klikvy, ty jsme si ke konci dovezli do Prahy na nakládání. Pak to bylo hodně často i na trať směrem na Pernek nebo na Prachatice, ale nejčastěji na Kubovu Huť, naši nejvýše položenou stanici ČSD (955 m n. m. Slovenská Štrba byla před přestavbou pokud si pamatuji 903 m n. m., nyní je její výška 895 m n. m.). V tom směru jsme nejčastěji zůstávali na Soumarském mostě, kde jsme si vařili v kotlíku a měli i hezky studenou koupel. Do hotelu na oběd nebo večere jsme chodili málokdy, za to denně jsme chodili na snídání (kakao, mléko, pečivo) do nedaleké cukrárny-mlékárny. Spřátelil jsem se s paní vedoucí i s jejím manželem. Ten jezdil svážet dříví až k „železným oponám“. Bavili jsme se, jak jinak, často o houbách a vyšla z toho nabídka, že nás tam do pásma vezme autem, povolenku k má. Tam prý toho roste až se budeme divit. Jeli jsme jedné neděle jeho osobním autem. Při vstupu u strážního domku (označeno vše tabulemi) nás nikdo nekontroloval a tak jsme jeli, hodně daleko. Pod jedním stromem u odbočující cesty nechal auto stát a vystupovali jsme nezalesněnou straní do kopce. Nahoře bylo hub jako naseto a košík našeho hostitele byl plný za chvíli samými krásnými hříby. My jsme nesbírali, stejně jsme i jindy naše úlovky rozdávali zaměstnancům stanice a také nosili do cukrárny pro paní. Když už jsme sestupovali, uviděl jsem, že u našeho auta stojí nějaké jiné, zřejmě vojenské a u těch aut že se pohybují lidé v uniformách. Bylo zle. Řidiče sice znali, ale neuznali povolení pro vjezd jiným než nákladním autem pro svoz dříví a tím méně vjezd do pásma cizince, civilisty, jako jsme byli my. Řidič se strašně „štilil“, nám vzali občanky a opsal si údaje a že prý jako udělají trestní oznámení. Bylo jim také divné, že si nevezeme žádné houby, jen řidič že má plný koš. Tehdy mne napadla spásná myšlenka: předložil jsem naši mykologickou legitimaci a prohlásil, že jsme jeli jen z profesionálního zájmu poznat krajinu a co tam roste. Přes protesty našeho řidiče jsem se pak domluvil, zaplatil jsem po 40,— Kčs pokuty za každého i za protestujícího řidiče a oni zrušili úmysl podávat trestní oznámení. Pak jsme mohli odjet. Ty pokutové listky mám ještě dodnes ve svém archivu na památku. Věřte mně, měl jsem z trestního oznámení opravdu strach zejména proto, že podobně tam někde před rokem zadrželi našeho náměstka ministra dopravy a drželi ho ve vazbě několik dní. Ten ale nechal venku v autě i občanskou legitimaci.

Tak milí přátelé, noste legitimaci. Dnes už sice tam nikde není žádná železná opona, ale legitimace vám může být stejně prospěšná, kdybyste byli v podezření, že chcete ilegálně přejít hranice k sousedům.

Rudolf Princ

Vzpomínáme na rok 1993

Když Vám, milí přátelé houbaři a milovníci přírody vůbec, bude ze všeho kolem nás smutno, nepropadejte pesimismu, věrte, že příroda na Vas dále čeká, že houby pro Vás dále rostou nebo jsou připraveny vyrazit, budete optimisti. Pak po roce budete se mnou opět vzpomínat, tak jako v letech předchozích. Budete se ve vzpomínkách vracet tam, kde jste se cítili dobře, kde jste dýchali svěží vzduch, poslouchali šumění stromů a — sbírali své milované houby. Tak tedy právě začínáme:

Leden: Jak v ČR tak v SR byl leden teplotně nadnormální. Nejvyšší kladné odchylky od dlouhodobého normálu byly v jižních a jihozápadních Čechách. Nejvyšší maximální denní teplota byla naměřena v Českých Budějovicích 10,5 °C, nejnižší noční teplota —28,2 °C ve Vatině 30. ledna. V Klementinu v Praze byl v lednu 7× překonán denní teplotní rekord (17,4 °C dne 12. 1.), v Bratislavě pak 5× (16,8 °C dne 24. 1.). Srážky byly na území republiky většinou podnormální, pouze v severovýchodních, západních, jihozápadních a jihovýchodních Čechách a ve Slezsku nadnormální. Nejvyšší úhrn zaznamenává Labská bouda 206,7 mm, Bílá pod K. 61,8 mm, Lomnický štít 109 mm. Naproti tomu nejnižší úhrny Teplice 10,7 mm, Velké Pavlovice 11 mm, Spíšské Vlavy 2 mm. Sluneční svit byl nadnormální s výjimkou pásma Konstantinovy Lázně - Klatovy, kde dosahoval pouze 71—79 % dlouhodobého normálu. Nejvyšší sumu svitu měl Příbyslav 111 hodin (tj. 252 % dl. norm.), nejnižší pak Konstantinovy Lázně 42 hodin (tj. 72 %).

Do poradny v Praze přišlo v lednu jen málo lidí se zbytky běžných podzimních hub a zásilka př. Đurčeka z Prešova se zajímavou leskokorkou jehličnatou. Telef. dotazů bylo mnoho. VP v relaci Červená kniha Prahy přináší dne 8. ledna článek s fotografií outkovky pestré, patřící do velké rodiny outkovek. Autor RNDr. Václav Ziegler, CSc. v článku konstatuje, že přes nepříznivé ovzduší našeho hlavního města vydatně po máhá naši městské přírodě k rovnováze. Má sousedka na Kařízku volá ze Zdic a oznamuje, že při kontrole své i naší chaty našla ještě hodně, dost čerstvých čirůvek zemních. Z obce Kařízka došla zpráva o nálezu hlívy ústříčné přímo v obci v zahradě jedné stálé obyvateľky. Na stejné lokalitě jako vloni. Co to je už věděla, s prvním nálezem byla u mne.

Únor: Na území ČR i SR byl únor teplotně podnormální, pouze v horských oblastech na severu byly teploty nadnormální. Srážkové byl únor nadnormální ve středních Čechách (170 %) a dále v horských oblastech na severu ČR a SR. Ostatní území se pohybovala pod měsíčním normálem, Podkrušnohoří a moravské úvaly měly pouze 25 % normálu. Inverzní charakter se projevil i na délce slunečního svitu. V České kotlině byl sluneční svit slabě pod normálem, zato na horách dosáhl až 150 % únorového normálu. Dlouhodobé setrvávání anticyklony v první a po přechodu studené fronty i v druhé a v počátku třetí pentády mělo za následek výraznou smogovou situaci. V první pentádě poklesly minimální teploty až na —25 °C (Vatín), kolem —20 °C měly stanice Milíčevce, Vráž u Písku, Kralovice a další. Oproti tomu na horách dosahovaly maximální teploty kolem plus 10 °C, přičemž průměrné maximální teploty v Čechách se pohybovaly kolem —4 °C. Zmíněná studená fronta ze dne 8. 2. způsobila četná náledí na komunikacích. Koncem čtvrté a v průběhu páté pentády v silném převážně severozápadním proudění dosahovaly nárazy větru 25—30 m/s, na horách i kolem 40 m/s. Způsobilo to místy značné škody. Na komunikacích se tvořily sněhové jazyky a závěje. Na frontálních systémech 20. a 22. 2. byly zaznamenány na stanicích Ústí n. L., Louny, Tušimice, Lysá hora a Ostrava zimní bouřky. Poslední dvě únorové pentády byly bohaté na sněhovou pokrývku. Nejvíce sněhu napadlo na frontovém systému, který k nám přišel z východu 23. 2. Přes 150 % normálu napadlo ve středních a jižních Čechách a v severních pohorích ČR. Vlivem vpadu studeného vzduchu od severovýchodu poklesly noční teploty v Čechách v páté pentádě až na —20 °C. Nejchladnější noc měl 23. 2. Vatín —22 °C.

O co víc jsem napsal o počasí, o to méně mohu napsat o houbách. Do pražské poradny přišlo opět málo lidí a zásilek. Vše méně zajímavé. Dotazů bylo mnoho. Tisk se moc houbami nezabývá a televize také ne. Nakonec bylo o čem psát, když nerostly houby a rostly senzační zprávy jedna za druhou. Večerník Praha přináší 3. 2. článek ing. Smotlacha s nadpisem Rostou, rostou? Podtitulek zní: Výroba hub na světě se zvyšuje. V něm jsou historická fakta o začátcích a postupném rozšiřování pěstování žampionů a hlív. Informuje, jak to teď vypadá s pěstováním a jaké jsou další možnosti. A zprávy z terénu? Nic a není se co divit za toho počasí a při těch podmínkách. Dotazů na úpravu hub konzervací a na boj proti dřevokazům mnoho.

Březen: ČR i SR měly březen teplotně normální. Odchylka od dlouhodobého normálu činila v ČR —0,4 °C a v SR —0,9 °C. Nepatrné nadnormální teploty byly v severozápadních Čechách, relativně nejchladněji bylo na severovýchodním Slovensku. Nejvyšší maximální teplota byla naměřena 22. 3 v Hevlíně na jižní Moravě, a to plus 28,3 °C, nejnižší pak dne 9. 3. ve Vatině na Českomoravské vrchovině, a to —20,3 °C. Srážkové byl březen na území obou republik podnormální. V ČR spadlo v průměru 28 mm srážek (tj. 76 % březnového normálu), v SR 32 mm (tj. 78 % normálu). Velmi suché byly zá.

padní a částečně i střední Čechy, pak Haná, jihozápadní Morava a také střední Slovensko. Březnový normál byl slabě překročen pouze v horských oblastech, nejvíce přeloso na západním návětrí Beskyd a ojedinelé v oblasti jižně od Košic. Délka slunečního svitu se pohybovala od 100 do 160 hodin, což jest 75–125 % dlouhodobého normálu.

Našel jste něco? ptal se soused souseda, který se vracel z lesa. Odpověď zněla: Houby, byl jsem jen na procházce. To se stalo příteli v Kařízku. Ale situace v pražské poradně také mnoho neprozrazuje. Přítel Havelík ležel takřka dva měsíce v nemocnici, a tak jej zastupoval ing. Jiskra a další. Nějaké choroše z Miličovského lesoparku mně přinesl ukázat kluk ze sousedního domu, který ví, že se zabývá houbami. Z Varšavy od příbuzných dlouhodobě tam zaměstnaných jsme dostali v dopise zprávu, že našli v jednom lesoparku na stromě dvě hlívy ustríchné, a kluk prý také odloupl několik chorošů, že prý mně je přiveze. Takže houby rostly jen na obrazovce televize. Poutavý byl pořad 12. 3. v relaci Dobrodružství rostlin, z domova i z ciziny, žampióny, choroše, hlívy. Dřevomorka, nazývaná pláčící houbou, byla prý největším nepřítelem starověkých dřevin britského loďstva. Pak byl nějaký pořad z Guayany, mluvilo se tam o 200.000 hub, kvasinek, plísní, dělení na houby škodlivé a užitečné, ničící např. hmyz, červy u kořínků řepy. Mluvilo se o symbioze hub a stromů, předvedena byla ukázka vývoje hlenek, vnímal jsem to ale, jsa v chřipkovém ležení, jen částečně a nemohl jsem si jako mám ve zvyku dělat poznámky. Zajímavý byl článek v časopise Blesk, nevím bližší datum, upozorňující na to, že začínají vylézat klišata a že při oteplování mají klišata pro množení výborné podmínky. Byla to zpráva z Hygienické stanice hl. města Prahy současně s výzvou pro zájemce dát se očkovat. Tedy něco co přece jen s námi houbami souvisí. Dotazů na poradnu bylo opět mnoho, různého druhu, zejména na zmrzlé houby.

Duben:

V ČR a SR byl duben teplotně nadnormální s výjimkou východního Slovenska. Nejvyšší kladné odchylky od dlouhodobého normálu měla severozápadní polovina Čech. Tam průměrné denní teploty dosahovaly měsíčního průměru až 11,8 °C. Nejvyšší maximální denní teplota byla zaznamenána 27. 4. v Doksech a to 27,8 °C. Nejnižší noční teplota –9,7 °C byla naměřena v Peci pod Sněžkou dne 10. 4. – Srážky byly na celém území značně podnormální, pouze v oblasti Tater byly normální. Nejsušší byla oblast středních Čech, střední a severní Moravy a středního Slovenska. Více jak 75 % normálu srážek spadlo jen ve vyšších polohách Českého Lesa, Jizerských hor a v Orlických horách. Nejvyšší úhrn srážek měla Desná – Souš 86 mm (92 % dl. n.), nejnižší pak Brno – pouhé 3 mm (9 % dl. n.). Nejvíce srážek bylo na Lomnickém štítě – 132 mm (103 % dl. n.). Sluneční svit byl většinou nadnormální, jen v jižních Čechách, na jižní Moravě a na jihozápadním Slovensku slabě podnormální. Nejvyšší sumu slunečního svitu 209 hod. (143 % dl. n.) vykazuje Desná – Souš v Jizerských horách a Praha – Libuš 205 hod. (127 % dl. n.). Nejméně svitu naměřili ve Vyšším Brodě – 140 hod. (82 % dl. n.)

S houbami už to bylo podstatně veselejší. Paní ing. Švecová a ing. Baier dle sdělení poradny už 3. 4. přinesli kačenky české, destice chřapáčové, ohnivé šarlatové a zimní. Přítel Vincenc Eckert našel v Krči čirůvku dvoubarevnou dne 13. 4. Paní Němečková z Rakovníka poslala 28. 4. ucháče obrovský a paní Pavlátová 27. 4. z Tábora první závojenku podtrnku. Co bych za to dal, kdybych mohl ještě jet do Revničova sbírat v tomto měsíci ucháče obrovské vedle trati, jak jsem rok co rok dělal. Na začínající růst kačenek českých upozorňuje i VP na základě informací z Karmelitské dne 16. 4. a slibuje růst dalších hub – březnovek a májovek během 14 dnů. Příslib, nebo chcete-li předpověď se splnila. Ale o tom až v dalším měsíci květnu. Laboratoř v Karmelitské měla hodně práce s dřevokaznými houbami a plísněmi.

(pokračování)

Poděkování

Odbor MTZ Českého hydrometeorologického ústavu v Komořanech mně poskytuje neocenitelnou pomoc, kterou využívám při psaní svých Vzpomínek za uplynulý rok. Jsou to informace o vývoji počasí postupně za každý měsíc, tak jak je pak uvádím před částí Vzpomínek týkajících se již hub. Počasí a houby – závislost každému houbáři jasná. V dopise, který jsem začátkem prosince dostal, mne potěšilo ujištění, že je zajímavá náš časopis i to, že mnozí z pracovníků ústavu jsou častými návštěvníky naší poradny. Projevili radost nad množstvím hub nalezaných jimi v roce 1993. Jak píší, už prý si tak dlouho nezahoubali. Co mohu na to odpovědět? Jen jedno: Děkuji Vám přátelé za spolupráci a poskytovanou pomoc a přeji Vám hodně radosti z houbářských úspěchů v roce 1994!

Rudolf Princ

Ř ZPRÁVY ORGANIZAČNÍ

Z Ratíškovic

Rok 1992 byl u nás po organizační stránce plný změn, náš „kulturák“ byl v rámci restitucí vrácen, a tak jsme se neměli kde scházet, navíc řada členů změnila zaměstnání a členská základna se snížila.

Rok 1993 od začátku července by se dal označit pro houbaře za rok snů. Odhaduji, že běžně sbírané druhy (kozáky, křemenáče, klouzky a všechny druhy hříbu obecného) nerostly u nás v tak velkých množstvích už třicet, možná čtyřicet let. Podzim byl ve znamení hříbu hnědého a čirůvek (fialová, dvoubarvá, zelánka, č. zemní, topolová i havelka), takže bylo až do poloviny listopadu do mrazů z borové části Doubravy co nosit.

Podzimní výstava hub se uskutečnila ve dnech 25.—26. září v prostorách ratíškovické hasičské zbrojnice. Mykologickým garantem byl př. Alois Vágnér z Moravského muzea v Brně a měl práce dost. Bylo vystaveno více než 160 druhů hub a co nejvíce zaujalo praktické houbaře, byly různé velikosti a varianty hříbů dubových a smrkových, křemenáčů a kozáků — ovšem největší byla plodnice žampionu velkovýtrusného a obrovské trsy žampionu trsnatého.

Mykology-amatéry zaujaly hřib kovář — barvoměnný, hřib purpurový, kozák topolový a k. červenající, dále pošvatka Maireova a p. ryšavá, ryzec fialovějící a r. osikový, holubinka sličná forma bílá a h. chromová, štitovka Robertova, kuřátka jarmuzová, hvězdovka červenavá a palečka brvitá.

Výstavu navštívilo asi 600 lidí, hodně jich přijelo z blízkého okolí. Největší obdiv ale sklidili vedoucí Junáku z Prostějova, kteří těch 70 km ujeli na kolech. Dále tam byli návštěvníci z Bystřice p. Hostýnem, Trutnova, Brna i Břeclavi. Také španělské primabalerině Mercedes Gonzalesové se výstava líbila: na oplátku musím přiznat, že se exotická kráska líbila pořadatelům. Kromě domácích houbařů přivezli řadu exponátů přátelé z Dubňan, př. K. Koss, př. Damborský z Uh. Ostrohu (ten jezdí na výstavy do Ratíškovic již 10 let). Jako zajímavost byl vystaven jeden rodící pytel s krémovými žampiony firmy Mykoma.

V. Koplík, Ratíškovice

Zpráva z Havlíčkova Brodu

Tak příznivý rok, jako byl r. 1993, nepamatujeme na Vysočině již mnoho let. Především rostly houby nejvíce sbírané houbařskou veřejností, a to hříby hnědé, hříby smrkové, kozáky březové. Z lesů u nás ale téměř úplně vymizely lišky obecné a ryzce syrovinky, stejně jako hřib borový. Tyto druhy také chyběly na naší tradiční výstavě hub konané 25.—28. září 1993. Výstavu jsme uspořádali díky vstřícnosti Vlastivědného muzea ve výstavní síni přímo na náměstí v Havl. Brodě. I proto byla naše výstava velmi zdařilá; navštívilo ji 1412 návštěvníků, z toho 771 žáků škol. Vystaveno bylo 230 druhů hub, ale bylo by jich jistě více, kdyby býval mohl přijet z Prahy Dr. J. Hlaváček, nebo př. Vampola z Jihlavy. Stinnou stránkou výstavy bylo zcižení jednoho exponátu v ceně 10.000,— Kč ze stálé expozice... byl to zřejmě návštěvník — „houbař“ — jak se takový člověk asi chová v lese?

Po celý rok jsme také vystavovali jednotlivé druhy ve dvou skřínkách; jedna je umístěna přímo na náměstí v Havl. Brodě, druhá v lese, v houbařské lokalitě „Radňovsko“. Několika zajímavými druhy jsme též přispěli na tradiční výstavy hub v Jihlavě a v Praze.

Z méně běžných druhů jsme letos našli např. ucháče, kališník obecný, vláknici Patouillardovu, čirůvku celerovou, krásnoporku kozí nohu, dnes už vzácný lošák jelení, dále lošáky — tuhý, hořký a černý, kyj jazýčkovitý, mísenku oranžovou, stroček trubkovitý, rosolovku mozkovitou, kořenitku nadmutou, lopatičku kyjovitou a na několika místech zelánku (kde dříve nerostly). Zcela poprvé jsme našli a viděli hřib siný, kukmák bělovlnný, krásnoporku hřebenitou, lesklokorku leskou a některé druhy pavučinců. Největší radost nám ale udělal 3. listopadu pan Císař, který nám oznámil, že při hledání posledních letošních kozáků našel na okraji města na břehu rybníka podivné houby — „květy“ — tak jsme poprvé mohli spatřit tři zcela čerstvé plodnice květnatce Archerova. Nález byl vyfotografován přáteli RNDr. Kocmanem a J. Machalou. Mj. RNDr. Kocman se také poprvé letos zúčastnil soutěže ČSMS, kde se jeho snímky umístily na 2. a 17. místě. Poslední vycházku do lesa jsem podnikl s př. J. Hranickým 14. 11., kdy jsme po mírném mrazíku našli ještě 24 druhů jedlých hub — nejvíce nás překvapilo cca 20 ks čerstvých lišek obecných, dále kozák březový, rudoušek ufatý — vše jsme naložili do octa... Další plánovaná vycházka se již pro silnější mrazy a sněh neuskutečnila. I když v zimě několikrát do lesa za zimními houbami zajdeme, přesto se těšíme na jaro.

Za všechny přátele hub a lesa z Havlíčkobrodska Vám v ústředí i všem čtenářům Časopisu čs. houbařů zasíláme srdečný pozdrav a mnoho úspěchů.

Jiří Pejchal

Houboví nadšenci

V závodě a .s. SPOFA Praha ve Vysočanech, dříve závod 04 Léčiva Praha, již třetí rok pod vedením našeho mykologického nestora, člena ČSMS, přítele pana Jana Pospíšila, kterému se zde neříká jinak než „houbový dědek“, pracuje skupinka nadšenců, která se zaměřuje na propagaci sběru a ochrany hub.

V minulých letech jsme se zaměřovali na prezentaci hub rostoucích v našem závodě a přilehlých lokalitách. Z těchto nalezených hub jsme uspořádali výstavy s názvem Co u nás roste v závodě. Tyto výstavy jsme se souhlasem vedení závodu instalovali ve vrátnici.

V letošním roce jsme na stejném místě instalovali zatím pět výstavek, které byly zaměřeny heslem Co všechno lze sníst a Pozor na dvojníky. Do konce prosince chceme ještě uspořádat výstavku Že nerostou?, rostoul Výstavy měly velký ohlas, o čemž svědčí i to, že jedna výstavka jedlých hub byla do rána celá rozkradena a zřejmě zkonzumována.

Na výstavkách v letošním roce jsme předvedli: šupinovku slizkou, šupinovku nádhernou, šupinovku kostrbatou, hlívu ústříčnou, čirůvku zemní, václavku obecnou, bedlu červenající, čirůvku fialovou, strmělku mlženku, čirůvku dvoubarvou, penízovku sametonohou, hlívu plicní, třepenitku makovou, třepenitku svazčitou, pečárku ovčí, žampion zápašný, opeňku měnlivou, čepičatku jehličnatou, sírovec žlutooranžový, boltcovitku bezovou, hřib hnědý, hřib žlučník, bedlu zardělou a pečárku polní, jakož i šťavnatku (plžatku) modřínovou, hnojník inkoustový a obecný.

Zaměřovali jsme se rovněž na určování hub přinesených našimi spolupracovníky, pokud to bylo v našich silách, nebo jsme méně známé houby konzultovali s poradnou ČSMS v Karmelitské ulici.

V příštím roce se hodláme více věnovat jedovatým houbám, kromě méně běžných jedlých, pod heslem Krásné, ale zrádné.

Jiří Hemerle

PLÁN

činnosti Houbařského spolku Žatec pro rok 1994

Společenské poslání spolku:

- Rozšiřovat a prohlubovat znalosti členů spolku z praktické mykologie a přispívat tak k prevenci před otravami houbami.
- Vést členy a prostřednictvím členské základny spolu i nejširší veřejnost ke kladnému vztahu k přírodě a k ochraně životního prostředí.
- Rozšiřovat a prohlubovat znalosti kuchyňského zpracování hub dle zásad správné výživy.

Hlavní úkoly spolku:

- Pořádat pro členy spolku i hosty besedy a přednášky zaměřené na prohlubování znalostí kuchyňského využití hub, určování hub a promítání diapozitivů hub s důrazem na bezpečné zvládnutí existujících dvojnáků jedlých — jedovatých druhů.
- Zájemce o hlubší poznání základů mykologie naučit pracovat s odbornou mykologickou literaturou a určovacími klíči.
- Pokračovat v propagaci činnosti spolku, získávat další členy z řad mládeže a přispívat k rozšíření členské základny ČMS.
- Uspořádat výstavu hub spojenou s bezplatnou poradenskou službou pro veřejnost a propagací činnosti sponzorských firem.
- Spolupracovat s ostatními mykologickými sdruženími i ústředím ČMS.

Časový plán hlavních akcí:

- Uspořádat 10 výborových schůzí v těchto termínech: 13. ledna, 10. února, 7. dubna, 12. května, 9. června, 25. srpna, 1. září, 6. října, 3. listopadu, 8. prosince.
- Uspořádat 6 členských schůzí v těchto termínech:

14. dubna:	Jarní houby,
16. května:	Naše nejjedovatější houby,
23. června:	Rod Holubinka,
8. září:	Podzimní čirůvkovité houby,
10. listopadu:	Degustace nakládaných hub,
15. prosince:	Výroční členská schůze.
- Ve dnech 9.—11. září uspořádat zájezd do Podbořanek u Žihle.
- Během roku uspořádat tři společné vycházky do přírody: jednu na jaře, druhou během sezóny a třetí na podzim. Termíny budou určeny dle vývoje počasí.
- V říjnu uspořádat výstavu hub v Žatci. Termín a místo konání budou určeny v průběhu roku.

V Žatci dne 16. 12. 1993

Jménem výboru spolku

Ing. Pavel Dombaj, předseda HS a
Jaroslav Pačes, jednatel HS

APLEKO spol. s r. o.

Na pískách 70, 160 00 Praha 6
tel.: 02/32 78 202, 02/25 66 44
fax: 02/31 14 707

**DEZINFEKCE - DEZINSEKCE
DERATIZACE**

Sadbu jedlých hub:

- Hlíva ústříčná
- Žampion
- Penízovka sametonohá
- Jidášovo ucho
- Límcovka vrásčitoprstenitá
- Houževnatec jedlý (Šii-take)
- Provádíme konzultační i poradenskou činnost

vyrábí a dodává i na dobírku
(výhradně na základě písemné objednávky)

MYKO - SERVIS

Čechova 6, 690 02 Břeclav

PEPA cestovní kancelář
Ledenická 177
370 06 České Budějovice
tel. 038 / 283 43

**Autobusové zájezdy za přírodou,
historií a poznáním — léto 1994**

PYRENEJE — červen,
národní parky — srpen,
nejvyšší partie pohoří — 3800,— Kč

SKOTSKO — červenec — 6900,— Kč

FAGARAS DUNAJSKÁ DELTA
srpen — 2500,— Kč

TURECKO — hory a kultura pod Araratem —
září — 5900,— Kč

Odjezdy z Prahy, Brna, Plzně.

Jiří Lapuník zve:

**Navštivte restauraci u Labužníka
LEDCE č. 130 u Mladé Boleslavi**

Fries. K. Jašek: Bemerkungen zur Übersicht der Boletales von Dr. Hlaváček: H. Tichý: Erschienen Agaricus impudicus (Rea) Pilát im Jahre 1993 auch in der Gegend um Louny? V. Bicha: Leucopaxillus gentianeus (Quél.) Kotl. in Südböhmen. J. Houda: Ein mykotropischer albinismus bei Epipactis helleborine (L.) Grantz. K. Jašek: Errata ad Amanita caesarea (Scop.: Fr.) Gray. T. Kukulka: Interessante Polyporus — Arten: Pycnoporellus fulgens (Fr.) Donk. J. Hrnčířik: Phallus duplicatus Bosc. und Anthurus archeri (Berk.) E. Fischer in der Walachei. Praktische Mykologie — S. 27—48. Verdauungs-schwierigkeiten nach Genuss vom Rötenden Schirmpilz (L. Havelík). S. Šebek: Ein Pilzmotiv auch in der italienischen Heraldik? Nachrichten und Bemerkungen von ČMS Mitgliedern, mykologischen Kreisen, Klubs usw.

Содержание выпуска 1/1994. а) Вступительные и микологические статьи. Стр. 1—26. И. Главачек: Обзорение об наших болетальных грибов — Boletales (24) — B. calopus — группа Calopodes. Секция Boletus Singer — белые грибы — B. edulis Bulliard, B. edulis Bull. subsp. clavipes (Peck) Singer (1967), B. edulis Bull. subsp. slovenicus, B. edulis Bull. subsp. betuiculis (Vasilkov). М. Смоллаха: Сморчки — грибы весны. И. Главачек: Интересные сморчки в окрестности Праги I.: Morchella elata Pers.: Fr. Св. Шебек: Мухомор — Amanita brunneopulvulus Bas et Gröger. С. Косина: Lactarius fasciatus Fries. К. Яшек: К обзорению наших болетальных И. Главачека (заметки). Г. Тихий: Шампиньон: Agaricus impudicus (Rea) Pil. в 1993 г. и в окрестности Лоуны? В. Биха: Левопаксилус — Leucopaxillus gentianeus (Quél.) Kotl. в южной Чехии. И. Гоуда: Микотрофный албинизм орхидей Epipactis helleborine (L.) Grantz. К. Яшек: Errata ad A. caesarea (Scop.: Fr.) Grey. Т. Кукулка: Редкие виды трутовиков: Pycnoporellus fulgens (Fr.) Donk. И. Гринчирик: Phallus duplicatus Bosc. и Anthurus archeri (Berk.) E. Fischer в Валахии.

б) **Практическая микология.** Стр. 27—47. З. Клузак: К состязаниям Грибы в уксусе. А. Фундачек: Гриб и гриб. Рецепты из г. Отрокогы. Расстройство по употреблению в пищу гриба — зонтика краснеющего. Св. Шебек: Мотив с грибами и в геральдике Италии. В. Базика: Грибы растут не только на площади в Стахах. Л. Гавелик: Гебелом — Hebeloma edurum Mett. Октябрь в Лученецком парке. Anthurus archeri в городе Гавл. Брод (Яр. Пейхал).

Smutné zprávy. Počátkem roku opět zemřeli významní členové naší společnosti. Dne 27. ledna nás opustil čestný člen, dlouholetý vedoucí naší ústřední poradny, vynikající znalec a mykolog inž. **Květomír Kunc**. Dne 14. února zemřel známý odborník ve výživě a přítel hub **MUDr. Stanislav Hejda, DrSc.** Dne 22. 2. odešel z našich řad dlouholetý zasloužilý člen výboru **PhDr. Josef Pešánek**, v pozehnaném věku 93 let. V době uzavření tohoto sešitu se dovidáme o těžkém úrazu a smrti p. RNDr. Marty Smerdževy, ČSC.

Ústřední poradna společnosti v Karmelitské i laboratoř pracují bez přestávek.

Pravidelné přednášky v Trojanově ul. 13 byly zahájeny Dr. J. Hlaváčkem, dne 7. 3. 1994 a pěknou přednáškou L. Havelíka: „Jaro přichází“. Jarní semináře v Karmelitské zahájil dne 8. 3. Dr. V. Krs: Přehledem mykologické literatury.

Řada pracovníků ústředí měla články v denním tisku, zprávy v rozhlasu a televizi, přednášky o houbách v různých organizacích. Byli to Baier, Havelík, Hlaváček, Kosina, Krs, Smolacha a další.

Některé kroužky plánují houbářská a mykologická setkání. Např. v Chocni uvažují o září t. r. **Soutěž o nejchutnější houby v octě** měla svá předkola v řadě kroužků i v pražském ústředí. Celostátní kolo se konalo ve dnech 26. a 27. 3. v Liberci. Úspěšné byly zejména kroužky z Hořovic, Petrovic, Líberce a další.

Fotosoutěž v černobílé fotografii hub byla za r. 1993 vyhodnocena. Pro r. 1994 je vypsána soutěž: Houby ve fotografiích — **obor barevná inverze**, a to ve 3 kategoriích. Podmínky jsou k dostání v ústředí. Tam dostanete členské odznaky, starší ročníky Mykologického sborníku, korespondenční listky pro mykofilatelisty. Nový lístek vyšel ke 110. výročí narození Dr. F. Smolachy.

Hospodář společnosti děkuje všem, kteří zaplatili předplatné a členské příspěvky a zvláště těm, kteří přispěli na tiskový fond.

Členové naší společnosti jsou ochránci přírody, lesa, hub i houbářů!

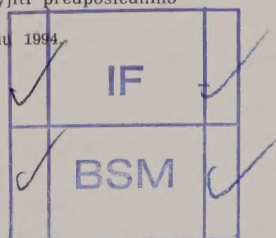
Nakladatel a vydavatel: Č. mykologická společnost v Praze 1, Karmelitská 14, telefon 53-28-93. Vedením redakce pověřen Dr. J. Hlaváček, zástupce ing. M. Smolacha. Redakce a administrace tamže. Tiskne Tiskárna UNICON, s.r.o., Praha 1, Palackého 11. — Povoleno MIO 26 582/47/TO ze dne 30. září 1947. — Novinová sazba povolena 304-10-Hor/59. Dohlédací pošt. úřad: Praha 011. Rukopisy se nevracejí. Předplatné 50,— Kč, do ciziny 140,— Kč, jednotlivé sešity 10,— Kč a větší 15,— Kč. Manipulační poplatek 5,— Kč. Odběr listu lze přerušit výpovědí do měsíce po vyjiti předposledního sešitu.

Všechna autorská práva vyhrazena. Sešit 1 vyšel v dubnu 1994.

Cena tohoto sešitu 15,— Kč

ISSN 0374-9438

PSČ redakce: 118 00 Praha 1, IČO 00460488

Česká mykologická společnost

telefon 53 26 93

Karmelitská 14 — 118 00 Praha 1,
Malá Strana

Laboratoř dřevokazných hub naší společnosti

---

nabízí v rámci své poradenské činnosti služby (které již mnoho let úspěšně plní)

- státním, městským a obecním úřadům
- bytovým organizacím (bytovým podnikům, bytovým družstvům)
- projekčním a stavebním firmám
- útvarům ochrany památek
- soukromníkům, majitelům domů, chat a chalup

v oblasti **napadení dřevěných konstrukcí** (podlah, půdních a sklepních prostorů, kůlen a skladů, střešních konstrukcí atd.) **dřevokaznými houbami, plísněmi, bakteriemi, dřevokazným hmyzem apod.**

Poskytované služby mohou být komplexní nebo dílčí a to:

- prohlídka objektu z hlediska mykologického s odběrem vzorů
  - komplexní průzkum konstrukcí, místní šetření, odebrání vzorků, laboratorní rozbor, vypracování posudku, včetně návrhu na sanační opatření
  - rozbor zaslaných vzorků dřeva, plodnic hub, mycelia, sdělení výsledků s návrhem na sanaci
  - doporučení odborných firem k realizaci sanačních prací
  - kontrola po realizaci sanace, prevence a doporučení údržby
  - poradenská služba, doporučování a ověřování nových fungicidních a protihmyzových prostředků
-

Objednávky k výše uvedeným službám prosíme písemně — osobní telefonické jednání předem vítáme.

Služby zajišťuje tým zkušených odborníků, včetně soudních znalců.